

- Digitalisierte Fassung im Format PDF -

De Lunariis herbis, et rebus noctu Lucentibus, Commentariolus.

Conrad Gesner

Die Digitalisierung dieses Werkes erfolgte im Rahmen des Projektes BioLib (www.BioLib.de).

Die Bilddateien wurden im Rahmen des Projektes Virtuelle Fachbibliothek Biologie (ViFaBio) durch die [Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg \(Frankfurt am Main\)](#) in das Format PDF überführt, archiviert und zugänglich gemacht.

CONRADI GESNERI
MEDICI,

De

Raris & admirandis Her-
bis, quæ, sive quòd noctu luce-
ant, sive alias ob causas, LUNARIÆ
nominantur, & obiter de aliis etiam
rebus, quæ in tenebris
lucent,

Commentariolus.

Editione hac secunda emen-
datior.

*Cum Iconibus quibusdam Her-
barum novis.*

HAFNIÆ,

Typis MATTHIÆ GODICCHENII,

Impensis PETRI HAUBOLDI,

Regiæ Academiae Bibliopolæ.

ANNO M. DC. LXIX.

N 10
33

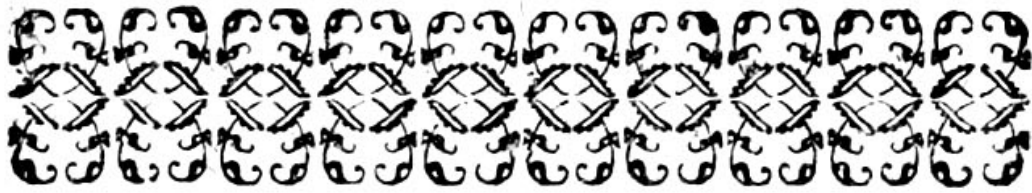
TH. BARTHOLINUS

L. S.

CUM in eo esset Bibliopola no-
ster, ut Libros meos de Luce
Animantium emendatiores au-
ctioresque ex officinâ suâ profer-
ret, autor illi fui, ut, ob argu-
menti affinitatem, Conradi Ges-
neri Viri Clarissimi de Lunariis
Commentariolum, curiosum
prorsus, diuque Doctis defidera-
tum adjungeret, qui, Tiguri
Anno Chr. 1555. in formâ quartâ,
apud Gesneros fratres excusus,
inter Opera Gesneri haud inve-
nitur. Gratiam me isto consilio
à curiosis Naturæ lucentis fauto-
ribus initurum spero, etiam Au-
toris gratiâ, quo nemo plura à
Naturâ Naturæque amatoribus
meruit. Vale. Hafniæ XIV. De-
cembr. 1668.

Con.

IV. 2357

CONRADI GESNERI,
DE
LUNARIIS HERBIS,
ET REBUS NOCTU
LUCENTIBUS,
COMMENTARIOLUS.

*LUNARIAM, quam recentiores
monstrosè describunt, & noctu lucere
ajunt, herbam videri fictitiam.*

Monstrosâ Lunariæ descriptio-
ne, qualem in progressu affere-
mus, videri possunt aliqui homines
stultos & avaros deludere, ac va-
nâ spe lactatos ad inquirendum frustra inci-
tare voluisse. Sic Virgilius etiam in Palæmo-
ne Eclogâ tertiâ his versibus:

*Dic, quibus in terris, & eris mihi magnus A-
pollo,*

Tres pateat Cæli spatium non amplius ulnas;

Grammaticis veluti crucem fixisse, in quâ se affiduè distorquerent, existimatur: quod ipse Cornificio, & aliis quibusdam Grammaticis respondit, cum anxie illi à Poëtâ perquirent, si quid fortè remotius subesset. Talis & Promethei herbæ in Argonauticis Apollonii descriptio est, natæ (ut nugatur) ex sanguine aquilæ illius, quæ Promethei jecur exedit; flore cubitali, (vel cubito à terrâ distante,) croceo, & geminis innixo caulibus, radice succo sanguineo manante. Scholiastes Poëtam hæc comminisci ait, nec ab ullo Rhizotomo talem describi stirpem.

Fieri posse, ut, quemadmodum inter cæteras res naturales quædam noctu tantùm lucent, ita etiam herbæ, quæquam nobis adhuc incognitæ, per noctem luceant.

Lucem quandam esse, quæ noctu dumtaxat luceat, non igneæ quidem illam naturæ, (neque enim diu durare posset,) sed mitioris cujusdam, & materiam, in qua est, non consumentis, in multis tum naturæ, tum artis operibus apparet. Illa quidem, quæ in sublimi aëre noctu aliquando relucent, siue revera, siue videantur tantùm, his annumeranda non sunt, cum vel igneâ vi constant, & eva-

& evanescant, alia subito, alia paulatim: Vel lucem in se veram non habeant, sed radio- rum refractione duntaxat habere videantur. Placidæ verò illius mitisqve lucis, non igneæ, sed æthereæ potiùs, particulas quasdam continent fortassis & gemmæ quædam, & planta, & animalia, & nonnulla artis opera, ut dicemus.

Aristoteles libro 2. de anima cap. 7. Non omnia (inquit) quæ videntur, in lumine videntur, sed uniuscujusqve duntaxat proprius color. Nonnulla enim, cum in luce cerni non possint, in tenebris possunt, ut quæ ignea apparent, ac splendent. Ea quidem nomine communi carent, ut sunt fungus, cornu, piscium capita, squamæ & oculi. Sed nullius horum proprius color videtur, (*noctu cum lucent,*) & quam ob causam hæc visu usurpentur, alia ratio est. Hunc locum interpretans Ammonius, visibilium differentiam duplicem statuit. Genus primum colores nominat, qui, nisi interdiu, videri nequeant. Alterum nomine communi ait carere; posse autem appellari splendida. Horum rursus quædam ait parum & obscure splendere, ut sunt pygolampides, squamæ, & alia hujusmodi, & stellæ pleræqve; atqve hæc noctu

tantum conspectari, hoc est, splendorem eorum, non etiam colores. Brevior enim obscuriorque ipsorum lux est, quam quæ ad nostrum usque visum colorem etiam figuramque corporis transvehere possit. Alia verò splendidiora sunt, quæ nocte pariter & die conspiciuntur, ut Luna & stellæ quædam, præsertim Vesper terræ propior, & ignis. Cæterum Sol, qui omnia suo splendore excedit, nocte cum absit, videri non potest: sed neque per diem rectè, & ut cætera visibilia, tantam in eo lucem acie nostrâ non sustinente. Vel, ut Ammonius inquit, non propriè in die Sol videri dicitur, cum diem ipse pariat; neque in nocte & tenebris, quas, ubicunque est, abolet. Hæc ferè ille.

Quædam in lumine videntur, (inquit Hieronymus Savonarola,) ut colorata, & in tenebris, ut lucentia. Nam interdiu majus lumen offuscat minus, & tum videntur solum ut colorata; in nocte autem ut lucentia solum, cujusmodi sunt parva animalia, quæ noctilucæ vocantur. Ignis verò tam in tenebris, quam in luce eodem modo videtur, quia lumen ejus est efficax ad movendum diaphanum.

Sofigenes Alexandri Præceptor tertio volumine de visu, [*referente Cælio Rhodigino Lætionum Antiquarum lib. 15. cap. 5.*] rationem afferre conatus est, quamobrem aliqua collucere in tenebris videantur. Flammulenta (inquit) hæc quadantenus naturam ætheris & quinti elementi participant, eâ cognatione fieri, ut admotum sibi aërem, aut perspicuum aliud corpus illuminent. Quòd autem id maximè noctibus faciant, rationem esse, quia tum majus lumen absit. Alioqui evenire interdum, ut exiguum eorum lumen quasi exolescat, & offundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, aërem proximum & circumfusum leviter sublustrant, non ita, ut alia item possent videri, sed ut sola se vendicent à tenebris. Atque hoc facit exilitas portionis ejus, è qua proficiscitur manatque lumen. Nam & ipse quoque ignis, quamvis splendorem suum latius & diffusius mittat, adeò ut asserat etiam alia; tamen si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum sui vix sufficit.

Lapilli, noctu lucentis instar flammæ, quem in Heracleidis mulieris Tarentinæ sinum ciconia dejecerit, beneficii mercedem, quòd crure fracto ex lapsu anno superiore ab eâ cu-

rata fuisset, meminit Ælianus de animalibus lib. 8. cap. 21.

Solaris est lapis, qui Solis oculus appellatur, figuram habens pupillæ, ex qua lumen emicat; item carbunculus nocte rutilans, ut scribit Marsilius Ficinus. Lucerna piscis marinus, qui & milvus, nomen tulit, quod noctu luceat. Ego ejus mortui etiam oculos noctu in tenebris lucere observavi. Recentiores quidam harengæ etiam vulgò dicti piscis oculos noctu lucidos esse tradunt. Sed hoc pluribus forsan piscibus commune est. Oppianus lib. 2. Halieutic. de delphinis:

— Φλογίεν τε σέλας πέμπασιν ὀπωπαῖς
 Ὀξύτωλον· καὶ πῆ τι ὑποπλήσσονται χα-
 ράδρας,
 καὶ πῆ ὑπὸ ψαμάθοις εἰλημένον ἔδρακον
 ἰχθῦν.

Latè patet id piscium genus, quod à cute noctu splendente Græci vocant σελάχη. Eorum alii longi sunt, ut mustelli & canes; alii verò lati.

Quòd animalium nonnullorum oculi noctu mirè sint efficaces; interdiu autem hebetiores, id obvenire Plutarchus arbitratur humoris siccitate ac tenuitate, non ferentis

τὴν πρὸς τὸ φῶς σύγκρασιν. Cælius Rhodiginus.

ginus. Ex iis sanè, quæ noctu etiam cernunt, animalibus, nonnullorum oculi noctu lucent ac micant, ceu felium; quòd in iis fortè talis quidam humor sit, qualis in vermibus noctilucis, cujus gratiâ videre possunt, non tamen remota, sed proxima quæq; tantùm. Atq; hinc conjicimus, interdum quidem videndi facultatis rationem in omnibus eandem esse, imaginibus rerum per lumen & diaphanum externum ad oculos relatis, noctu verò non eandem; quum illa, quæ noctu vident, quorumq; oculi lucent, non foris tum recipiant lumen, sed ex sese emittant, ut visibilia actu videantur. Cernunt autem noctu, quæ noctuæ dicuntur, & similes nocturnæ aves; & in quadrupedum genere lupi, capræ, feles.

Volucris est, rarò tamen, in Hercyniâ apparens. Sunt, qui se vidisse jactent. Pennæ ejus noctu, ut ignis, lucent. Meminit Plinius, Pictam vidit Jo. Aventinus. Nos plura de eâ in Avium Historiâ.

De nocturno luporum visu meminit Ælianus de animalib. lib. 10. cap. 26. Hyænam quoq; noctu cernere, non desunt authores: & vulgò equi, quorum glauci (vitrosi nostri dicunt,) fuerint oculi, nocturnâ insignes visus acie creduntur. Capræ oculos in tene-

bris splendere, lucemq; jaculari, author est Plinius. Conditos in homine oculos (inquit idem) clarissimè cernere putant, sicut in colore caprinos. Gaza ex Aristotele, quem ille *αἰγῶπῶν* colorem dixerat, caprinum transtulit: vocat eundem *ὀνῶπῶν* in Physiognomicis. Nos de his, aliisque coloribus plura in Libello, quem privatim de coloribus meditamur.

Pygolampis, quam Latinorum aliqui cindelam vel nitedulam vocant, Itali bissola fuogola vel lusarvola, genus est insecti vaginipennis exigui, ut audio, (neq; enim videre memini,) quod noctu lucet. Apud nos verò vermis est, erucæ similis, qui eadem parte noctu fulgorem tam clarum emittit, ut ad illum etiam literæ majusculæ legi possint.

Hæc igitur naturæ sunt opera. Superest, ut arte etiam splendores nocturnos ex hujusmodi igne æthereo fieri posse ostendatur; quod recitandâ historiâ præstabo. Patavii in Italiâ nostro seculo repertum est monumentum vetustissimum, nempe urna fictilis cum inscriptione hujus Hexastichi:

*Plutoni sacrum munus ne attingite fures,
 Ignotum est vobis hoc, quod in urna latet.
 Namq; elementa gravi clausit digesta labore
 Vase sub hoc modico Maximus Olibius.*

Adsit

*Adsit fecundo custos sibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.*

Intra hanc urnam erat altera urnula, inscripta: Maxumus maxumo Plutoni hoc sacrum facit. Rursus intra hanc urnulam reperta est lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, alteram ex auro, alteram ex argento, purissimo liqvore quodam plenas, cujus virtute creditur per multos annos lucernam hanc arsisse. Authores sunt, post Hermolaum Barbarum, Petrus Apianus, & Bartolemæus Amantius. Est & cœlestis aqua, (inquit Hermolaus,) sive potius divina Chymistarum, quam & Democritus, & Mercurius Trismegistus novêre, modò divinam aquam, modò Scythicum laticem appellantes, modò pneuma, hoc est, spiritum ex ætheris naturâ, & essentiâ rerum quintâ: unde aurum poculentum, & jactatus ille, necdum inventus Philosophorum lapis. Hoc genus laticis, ut arbitrator, significat Epigramma nuperrimè in agro Patavino juxta oppidulû Atestæ inventum &c.

Quòd si quæ herbæ noctu lucent, vel radiis Lunæ ad aliquam in eis lævem, ac splendidam speculi instar partem refractis lucebunt, sicuti etiam Meteora quædam, quæ vel die inter nubes, ut irides, parelii, aræ; vel noctu in
summo

summo & igneæ naturæ aëre spectantur, ut hiatus, foveæ & colores sanguinei. Aut ita lucebunt, ut squamæ vel oculi piscium, ut ligna putrida, & hujusmodi vehementer sicca, & ut pygolampides, hoc est, luce aliquâ ipsis propriâ, non igneâ tamen illâ, nec æstuante. Fieri potest etiam, ut non ipsæ herbæ luceant, sed, qui circa ipsas est, aër, aut potius vapor, sive proprius quibusdam locis, sive ab herbis illis exhalans, sive tanquam alimentum, aut aliter ab eis attractus. Facile enim halitus quidam crassiusculi, & pingves, vel bituminosi accendi possunt, in regionibus præsertim & temporibus calidis, qui propter tenuitatem, & nocte tantum ardere videantur, & herbis ipsis eandem ob causam nihil officiant; Nam tenuissimus ignis minimum, aut nihil urit. Hujusmodi ignes legimus noctu in variis locis interdum apparere, præsertim verò circa templa & cœmeteria, ubi ex defunctorum corporibus multi pingvesq; halitus prodeunt, quos vulgus inspectos reformidat, dæmones quosdam vel manes existimans, idq; eò magis, quòd afflatus ex eis sæpe sint noxii; sed noxam in halitus hujusmodi putrefacti naturam rejicere convenit, quam timor etiam auget. Apud nos, ubi zetarum vel hypocaustorum
(ut

(ut vulgò impropriè nominant ,) usus est , multis contingit , postquam ad fornacem amplius incaluerunt , ut mox in cubiculum egressi frigidum , dum indusium exuunt , aut movent & concutiunt exutum , flammam inde & videant , & crepitantem audiant . Concipiunt nimirum interiores vestes fumos & exhalationes corporum , easq; pingves , quæ & facilius retinentur , (hyeme præsertim densis & multis vestibus ,) & inflammari idoneæ sunt . Hæ deinde jam actû calidæ , & in frigido loco commotæ , cum in frigidum aërem dispergi nolint , magisq; uniantur per antiperistasin , motu accedente ardent ; motus enim res plerasq; è potentiâ in actum producit . Sic pili eqvorum in stabulis , dum strigile raduntur , igneum aliquando splendorem reddunt , & felium , quæ ad fornaces , vel ignem incaluerent , si manu adversâ pertrectentur .

De Stellis Castoribus.

EXistunt stellæ (inquit Plinius [*de Historia Mundi lib. 2. cap. 37.*]) & in mari terrisque . Vidi nocturnis militum vigiliis , inherere pilis pro vallo fulgorem effigie eâ , (*id est , effigie stellæ :*) Et antennis navigantium , aliisque navium partibus , ceu vocali quodam sono,

Sono, (*impropiè vocalem sonum dicit, quæm volaturæ aut volantes aves suis alis reddunt,*) insistent, ut volucres sedem ex sede mutant; graves, cum solitaria venere, mergentesque navigia, & si in carinæ ima deciderint, exurentes. Geminæ autem salutare, & prosperi cursus prænunciæ, quarum adventu fugari diram illam ac minacem, appellatamque Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Castori id numen assignant, eosque in mari Deos invocant. Hominum quoque capita vesperinis horis magno præfagio circumfulgent. Omnia incerta ratione, & in naturæ majestate abdita. Hæc ille. Quibus & Jacobi Milichii ex Commentariis verba adscribam: Græci hoc Meteoron πολυδέυκεα, (*fortè πολυδέυκεες, multitudinis enim numero duos fratres aliàs Polydeuceas, aliàs Castores nominant,*) vocant, Latini Castorem & Pollucem, recentiores ignem præcedentem & sequentem. Fit autem hic ignis in infimâ aëris regione ex fumo pinguiore ac inflammabili, qui frigiditate aëris nocturni cogitur atque densatur. Incenditur autem ex concursu duarum contrariarum qualitatum, quæ inter se pugnant; vapor enim calidus est, & aër nocturnus frigidus. Concurrunt autem tantisper, donec
hac

hac agitatione vapor incendatur. Figitur autem pilis, antennisve navium propter ejus gravitatem, ubi tantisper hæret, donec incendi materia fuerit absumpta. Hæc Milichius. Quòd si (ut ipse opinor, & eruditorum plerique,) per antiperistasin hæ flammæ ardent, non ex concursu duarum qualitatuum eas oriri propriè dicemus; neque enim inter sese utrinque obviæ tanquam aperto Marte concurrunt, sed fugit ceditque intra se altera, minus minusque loci subinde occupans, urgente undiquaque & obsidente eam foris alterâ, tanquam hoste. Sic erinaceus non concurrat cum vulpe, quòd se infirmiore sentiat, sed in globum contractus suis munitur aculeis. Et exhalatio inclusa suâ jam densitudine tutior est. Inflammatur verò motu externo, ut ferrum impulsum ad silicem, licet quiescentem, scintillas elicit.

Scio, Laur. Vallam reprehendere Aristotelem, qui motum calfacere & incendere dixerit, quem ipse refrigerationis potiùs causam esse arbitratur. Sed hac de re differendi argumentum nostro instituto non convenit, etiamsi contra Vallam, Virum quidem bonum & eruditum, sed Literatorem potiùs, quàm Philosophum, multas firmasque rationes

nes

nes afferre possem. Hoc in præsentia cum Aristotele dixerim, ὅτι ἡ κίνησις φύσιν ἐκαστοῦ, hoc est, motionis omnis eam esse naturam, ut rem, quæ movetur, è statu pristino dimoveat ac deturbet. Itaque calida refrigerat, frigida calefacit, & ea, quæ potentiâ erant, plerumque (si nihil impediat, & naturalis, non violentus sit motus,) in actum & perfectionem suam deducit; exhalationis autem calidæ siccæque actus & perfectio est ignis. Ad Castores (sive mavis Polluces) redeo, quorum & Seneca [*Natural. Quæstionum lib. I. cap. I.*] meminit, cum ait: In magna tempestate apparent quasi stellæ velo insidentes; adjuvari se tunc periclitantes existimant Pollucis & Castoris numine. Causa autem melioris spei est, quòd jam apparet, frangi tempestatem, & desinere ventos. Aliquando non feruntur ignes, sed sedent. Gylippo, Syracusas petenti, visa est stella super ipsam lanceam constitisse. In Romanorum castris visa sunt ardere pila, ignibus scilicet in illa delapsis, qui sæpe fulminum modo animalia ferire solent, & arbuta, & si minore vi mittantur, defluunt tantùm & insidunt, non feriunt, nec vulnerant. Meminit & Propertius, cum ait:

Cernere, & optatos quærerere Tyndaridas.

Candida felici solvite vela toro.

Dixit autem felici toro, quia solitarius hic ignis exitialis est, & appellatur Helena. Plutarchus in vita Lyfandri ait, Castorem & Pollicem in Lyfandri nave utraqve ex parte extitisse, & quo tempore portum erumperet, sydera clavo circumluxisse. Est & alia species hujus ignis, qui appellatur ignis lambens capita (*recentioribus, aliis simpliciter lambens, id est, non urens: Flammæ quidem veluti lingvæ quædam apparent. Videntur autem imitatione Metaphoræ, à Virgilio usurpatæ super eodem igne* [lib. 3. Æn.

Attollitq; globos flammæ, & sydera lambit; sic nominasse.) Cujus meminit Livius lib. 1. de Servio Tullo: Eo tempore in regiâ prodigium visum, eventuque mirabile fuit; puero dormienti, cui Servio Tullo nomen fuit, caput arsisse fertur multorum in conspectu &c. Item Ovidius 6. Fastorum:

Signa dedit Genitor tunc, cum caput igne corusco

Contigit, inque comis flammæ arsit apex.

Item Virgilius lib. 2. Æn.

Cum subitum, dictuq; oritur mirabile monstrum;
Namq; manus inter, mæstoruq; ora parentum,

Ecce levis summo de vertice visus Iuli

Funderelumen apex, tactuque innoxia molli

Lambere flamma comas, & circū tempora pascis

Prodigium hoc ajunt significasse, Regem fore Ascanium. Cū Tarquinius Priscus (inquit Servius) cepisset Oriculanam civitatem, ex captiva quadam in domo ejus natus est Servius Tullus. Qui cū obdormisset, caput ejus subito flamma corripuit; quam cū vellent restinguere, Tanaquil Regis uxor auguriorum perita, intelligens augurium, prohibuit. Flamma puerum cum somno deseruit. Unde intellexit, eum clarum fore usque ad ultima vitæ. Tarquinio Prisco regnante, tradunt repente in foco apparuisse ex cinere genitale masculini sexus, eamque, quæ ibi infederat, Tanaquilis Reginae ancillam Ocrisiam captivam, consurrexisse gravidam, unde Servius Tullus, [VI. Rex Romanorum,] natus est. Cui deinde in regiâ cubanti caput ardere visum est, creditusque Laris familiaris filius. Ob id Compitalia & Ludos Laribus primus instituit. Plinius [in fine lib. 36.] Castores (inquit L. G. Gyraldus,) sub formâ duorum fratrum effingebantur robusti, formosi, pileati. Supra caput flammam igneam etiam habere videntur, qualem eis apparuisse

ruisse canit Orpheus. Apulejus cassides in ca-
pite gestare scribit, stellarum apicibus insi-
gnes. Et rursus: Scribit Orpheus in Argo-
nauticis, quòd cum essent Argonautæ tempe-
state & procellis agitati, arreptâ lyrâ se tum
cantare cœpisse; quo cantu mare pacatum,
igneumque splendorem supra Castoris & Pol-
lucis capita affulsisse. Quod & Valerius Flac-
cus repetit; Jovem enim ita in primo inducit:

*Dixit, & ingenti flammantem nubila sulco
Direxit per inane facem, quæ puppe propinquâ
In bifidum discessit iter, fratresq; petivit
Tyndareos, placida & mediis in frontibus hæsit
Protinus amborum, lumenq; innoxia fudit
Purpureum, miseris olim implorabile nautis.*

Concionanti Martio in Hispaniâ flammam à
vertice atq; humeris micuisse legimus. Fa-
tuum propriè dicimus cibum insulsum atq; in-
sapidum, ut Martialis fatuas betas dixit. Hinc
& homines insipientes, & in quorum sermo-
ne nihil sit salis, fatui appellantur. Fatuus est,
insulsus, tardus. Terentius. Donatus &
Varro ita distingvunt, ut fatuus (tanquam à
fando,) in verbis & dictis accipiatur; insul-
sus verò corde & animo. Sed & ignem fa-
tuum dixerunt recentiores quidam, ipsi quoq;
circa Latinum sermonem fatui ac ignari.

Ignis fatuus (inquit Joan. Velcurio,) non adurit quidem, sed præcedens aut sequens aliquem, in aëre diutiùs perdurat; quæ Metæoron Plinius Castorem & Pollucem nominat, quod ambulantes, noctu præcipuè, vel equitantes, aut navigantes sæpe præcedere, aut sequi videtur, non sine horrore aliquo. Talis est ferè etiam ignis lambens crines & pilos animantium, aut vestes quoque. Atque hujusmodi ignes innoxii crebriùs apparent supra loca humida, & fumosa, atque palustria, ut in cœmeteriis, corvis, coquinis, convallibus; nam illic est plus viscosæ pinguedinis, unde surgit exhalatio densior quidem, sed minùs calida, quàm ut in supremam regionem aëris feratur. Hæc Velcurio.

*Ex Marci Frytschii Laubani Meteorologiæ
 Quæstio: Quid fiat, quòd eqvorum auribus adhæ-
 rere videantur ignita Meteora, ac item capi-
 tibus nonnunquam, & humeris equi-
 tantium, vel deambulantium?*

EXhalationes dispersæ per aërem adhærent pilis eqvorum, & vestibis hominum; siquidem ex levitate ita ascendunt, ac per antiperistasin inflammantur. Idem hoc fit, cum homines & reliqua animantia, motu ve-

tu vehementiori calefcunt; fudor enim exit pinguis & viscofus ab eorum corporibus, qui accenfus hanc formam refert. Sic eodem modo aut in cœmeteriis, coqviniis, convalibus, fub patibulis, & ubicunqve multa cadavera funt pofita, aliisqve locis humidis, & viscofis, atqve paluftribus apparent lumina ardentia. Ratio eft, quia iis in locis continuè terra exhalat fumos pingues, craffos, & viscofos, qui proveniunt ex mortuorum cadaveribus, & cùm fumus ita continuè exeat, inflammatur per antiperiftafin, aut per collisionem, ficut ex duobus filicibus collifis ignis elicitur. Ignis fatuus, feu candela ardens, (inquit Fr. Titelmannus,) eft exhalatio ad infimam aëris regionem elevata, & ibi per antiperiftafin incenfa, quæ dum quærit afcendere furfum, à frigore mediæ regionis depellitur, & apparet quafi faltans, loca decliviora quærens, unde ad aquas ducit fequentem.

Ex Julii Obfequentis Prodigiorum libro.

IGnes cœleſtes multifariam orti, levi afflatu complurium veſtimenta aduſſerunt, M. Meſſalâ, C. Livio Coſſ.

Anagninæ seruo tunica arsit, & inter-
mortuo igne nullum flammæ apparuit vesti-
gium, P. Africano, C. Fulvio Coss.

Puer ingenuus Ariciæ flammâ compre-
hensus, nec ambustus. Capra cornibus ar-
dentibus per urbem ducta, portâ Næviam emis-
sa relictaque, C. Mario, Q. Lucretio Coss.

Ad forum Esii bovem flamma, ex ipsius
ore nata, non læsit. Concii homo ex specu-
lo acie orta combustus, T. Graccho, M. Ju-
ventio Coss.

Nocte cœlum ac terra ardere visum, P.
Africano, & Lælio Coss.

In æde Larum flamma à fastigio ad sum-
mum columen penetravit innoxia, P. Saranno,
C. Attilio Coss.

Albanus mons noctu ardere visus, C.
Cæcilio, Cn. Papyrio Coss.

In Gallia in castris lux nocte fulsit, C.
Mario, Q. Lucretio Coss.

In Circo inter pila militum ignis fusus,
Q. Metello, Tullio Didio Coss.

*Huc omninò pertinet ignis ille in vertice
templi Vitoduri oppidi, (quod itinere horarum
quatuor à nobis distat,) sine detrimento visus, dum
hæc conderem, de quo Vir clarus, & fide dignus
ad nos perscripsit: Hoc anno Salutis nostræ*

M. D.

M. D. LVI. Januarii die quarto, horâ septimâ vespertinâ, (id est, quintâ ante medium noctis,) cum ventus esset vehemens, & ningeret, ignis in summâ turri ædis sacræ exarsit, ita crepantibus flammis, ut procul audiretur. Qui hoc viderunt, flammâs ex aperto turris fastigio emicare putabant. Iidem scintillas, ab hoc igne emissas, profiliisse testantur; durasse ferè quadrantem horæ. Tandem cum æde referatâ aliqui ad extinguendum incendium turrim conscenderent, aliquò usque progressi, lucernâ, (quam ferebant,) extinctâ, nihil amplius ignis jam restincti apprehendere potuerunt. Postea rursus quarto decimo die ejusdem mensis, idem ignis eodem in loco horâ quintâ matutinâ, (hoc est, duabus ante diem horis,) liquidò conspectus est, cum eâ nocte tonitrua, fulgura, & venti vehementes præcessissent. Multi autem, & fide digni Viri ex Senatorum ac civium numero, oculati testes, alii primum, de quo scripsimus, alii secundum ignem à se visum affirmant.

De aglaophotide marinâ, quæ & myrica marina dicitur, ex Æliani de Historiâ animalium libro 14. cap. 24. ut nos è Græco codice ma-

nuscripto transtulimus. Nos quidem Ælianæ omnia, quæ extant, Græcè Latineque è regione cudenda hoc tempore sub prælo habemus, partim Latine, partim Græcè non divulgata hæcenus.

CAniculæ, & alia maris alumna animalia, quibus audaciam natura iniecit, cum summus per æstatem calor viget, ad litora se recipiunt, & versus præcipitia natant, & exposita fluctibus promontoria subeunt, & angustis profundisque fretis sese insinuant. Refugiunt enim pelagus, & quæ in eo sunt, pascua eo tempore negligunt. Nascitur autem genus quoddam algæ seu fuci (*Φύκος π*) in petris profundis, quæ magnitudine myricam, fructu papaver refert. Fructus reliquo anni tempore occlusus, solidusque, & ostrei instar durus est. Aperitur autem ab æstivo solstitio, ut calyces rosarum, (*quas etiam alabastros, & cum modicè debescunt, nymphas dixerim.*) Exterior pars fructus, nempe crusta quædam sive membrana, testæ vel ostrei modo dura, & visu quàm maximè flava, interiorem, cui color cœruleus, substantia mollis, & tanquam vesicæ inflatæ pellucida, valli modo ambit ac munit, Ex hac (*interiore parte*)

te) noxium stillat venenū. Emitterit autem noctu igneum quendam, & veluti scintillantem splendorem, & oriente jam Sirio veneni vehementia crescit. Quamobrem piscatorum natio omnis, quæ pancynicum, (*lego cynosphaustum, ut infra quoque, [Gillius cynosphaustum,]*) hanc stirpem appellat, à Canis ortu venenum hoc gigni arbitratur. Porrò canes marini ad igneum istum in hâc marinâ myricâ floris splendorem, tanquam inopinati alicujus lucri spe allecti, veneno partim aspersi, partim devorato, & branchiis etiam hausto, extincti fluitant. Unde his in rebus exercitati homines venenum secundarium ex piscium istorum tum ore, tum partibus cæteris colligunt. Simile malum ex terrestri etiam aglaophotide est, de quâ mox dicemus. Hæc ille; qui paulò antè etiam de Hippocampo scripserat, credi eum herbâ quâdam marinâ venenosâ (sive hâc, sive aliâ) pasci, & eam ob causam ventriculum ejus venenatum esse.

Ex ejusdem libri capite 27. de aglaophotide terrestri, quæ & cynosphaustus dicitur.

Cynosphaustus herba alio nomine aglaophotis dicitur. Hæc per diem inter cæ-
 b 5 teras

teras herbas, (*à quibus ne minimum quidem differt,*) delitescit, nec ullo modo agnoscitur; nocte verò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facile in conspectum venit. Itaque signo ad radices ejus defixo discedunt, absque eo neque colorem ejus interdiu, neque speciem cognituri. Noctē jam exactā adventant, & herbam ex signo agnoscunt; evellere verò, aut circumfodere tantum, cavent. Primum enim qui ejus naturæ imperitus eam attigit, periisse ferunt. Canem igitur juvenem adducunt, diei spatio famelicum, & funiculum validum arctissimè ad inferiorem herbæ stipitem vinctum cani etiam alligant, & carnes assas multas ei objiciunt, quàm longissimè interim possunt recedentes. Canis nidore motus, impetu ad carnes fertur, & herbam radicitus eruit; cujus radices si Sol viderit, canis mox expirat, & secretis quibusdam ceremoniis, utpote in ipsorum gratiam extinctus, sepelitur. Tum demum herbam contingere, & secum auferre audent. Usus ejus ad multa celebratur, & inter cætera adversus comitiales morbum remedium ex eâ homini commendant; item ad oculorum vitium, quod, delato in eos humore nimio, videndi facultatem adimit. Hæc ex Æliano
de

de aqvaticâ & terrestri aglaophotide scripserim. [*Hyoscyamum etiam, & Opon, (videtur papaver nigrum intelligere,) plantis circumfossis, & alligatis avibus, à quibusdam evelli, idem Ælianus refert lib. 9. cap. 32. de animalib.*] Est autem hoc nomen Græcum, à lucis splendore inditum. Apud Dioscoridem inter pœoniæ nomenclaturas idem vocabulum invenio; & sanè ea pulcherrima herba est, nec tam pulchro nomine indigna, nullo tamen nocturno lumine nobilis. Plinius lib. 24. cap. 17. inter magicas herbas, à Democrito proditas, aglaophotin commemorat, quæ admiratione hominum propter eximium colorem acceperit nomen, in marmoribus Arabia nascentem Persico latere; quâ de causâ & marmaritin vocari. Magos utiqve eâ uti, cum velint Deos evocare.

Rursus de aglaophotide, quam Josephus in belli Judaici Historiâ lib. 7. cap. 25.

Baaras appellat.

VAllis (inquit Josephus) quâ civitas Machærus à parte septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa vesperam verò
velut

veluti jubare fulgurans, accedentibus, eamque evellere cupientibus facilis non est; sed tamdiu refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam fundit. (*Asphaltum quoque ajunt, cum è lacu Asphaltite educitur, non aliter disjungi ac separari posse, quam mulieris menstruo sanguine aut urinâ; & locum, in quo Baaras crescit, asphalto abundare probabile est, cum Asphaltites etiam lacus propè sit.*) Quin etiam tunc, si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terrâ sit conditum. Deinde ab eâ religant canem, illoque seqvi eum, à quo religatus est, cupiente, radix quidem facilè evellitur, canis verò continuò moritur, tanquam ejus vice, à quo herba tollenda erat, traditus. Nullus enim postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam vim capi eam, operæ pretium est. Nam quæ vocantur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, vivis immersa, eosque necantia, quibus subventum non fuerit, hæc citò, etiamsi tantummodò admoveatur ægrotantibus, abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum
fon-

fontes etiam calidarum &c. Hæc Josephus. Videtur autem Baaras nomen ab Hebraico Verbo baar factum, quod ardere significat, quod & aquæ fervidæ eo in loco sint, & herba nocturno splendore veluti ardeat.

De aliis herbis magicis, quarum mentionem facit Plinius lib. 24. cap. 17. & alibi, quæ Lunaris, vel noctu lucentibus herbis annumerandæ videntur.

A Pythagorâ Aproxis appellatur herba, cujus radix è longinquo concipiat ignes, ut Naphtha. Idem tradit, si qui morbi humano corpori acciderint florente Aproxi, quamvis sanatos, admonitionem eorum sentire, quoties florere eam contigerit, & frumentum, & cicutam, & violam similem conditionem habere.

Arianidem Democritus tradit in Arianis gigni, igneam colore; colligi, cum Sol in Leone sit. Hujus tactu peruncta oleo ligna accendi.

Thalasseglen idem author est circa Indum amnem inveniri, quæ ob id nomine alio potamautis appellatur. Hæc potâ lymphari homines obversantibus miraculis. Hæc fortè aglaophotis aquatica Æliani fuerit, utpote
 simi-

similiter venenosa, & ut ex nomine conjici potest, similiter in aquis lucens. Nam si Græcè scribas [θαλασσίγλη] thalassægle (per æ Diphthongum in penultimâ,) marinus splendor intelligitur; & si [ποταμαύγισ] potamaugis (potius per g, quàm per t in ultimâ,) fluviatilis splendor.

Vetustam parietis rimam, in quâ fortè pepererat upupa, cum quidam luto expleret, upupa rediens, & latebrâ suam clausam videns, herbam attulit, quâ ad lutum admotâ, dissolutum est lutum, & defluxit. Deinde cum rursus ad inquirenda cibaria evolâset, homo ille iterum parietis cavernam oblinens obstruxit; avis verò eâdem ipsâ herbâ rimam aperuit. Idq; cum tertio repetitum esset, parietis curator, herbâ illâ è luto sublatâ, ad resignandos thesauros alienos herbâ illâ utebatur. Ælianus. Si quis lapide (aut ligno) immisso foramen nidi picæ obstruxerit, ille herbam lapidi contrariam affert, eamq; contra lapidem ponit. Lapis velut offensus, & non facillè ferens vim herbæ, exilit. Idem, & Oppianus. Hanc herbam qui novit, nullo negotio januarum etiam feras resolvet. Kiranides. Adactus cavernis picorum à pastore cuneus, admotâ
quâ-

quâdam herbâ ab his, elabi creditur vulgò. Trebius author est, clavum cuneumve adactum quantâ libeat vi arbori, in quâ nidum habeat, statim exilire cum crepitu arboris, cum insederit clavo aut cuneo. Plinius lib. 10. cap. 18. Sunt, qui hodieq; , rustici præsertim, & de plebe homines talia de pici herbâ nugentur. Plinius alicubi, nempe lib. 26. cap. 4. Æthiopicis herbæ tactu (inquit) clausa omnia aperiri, amnes ac stagna siccare conjectu, scripserunt. Et lib. 24. cap. 17. Æthiopida in Meroë nasci, Democritus tradit; ob id Meroidem appellari, folio lactucæ, hydropicis utilissimam è mulso potam. In Prologo libri 27. Romanæ pacis majestati deberi scribit, quòd Britannica ex Oceani insulis, Æthiopis ab exusto syderibus axe portetur. Et lib. 27. c. 4. Æthiopis (inquit) folia habet phlomo similia, magna, & multa, & hirsuta ab radice; caule quadrangulum scabrum, similem arcio, multis concavum alis; semen ervo simile, candidum, geminum; radices numerosas, longas, plenas, molles, glutinosas gustu. Siccæ nigrescunt, duranturque, ut cornua videri possint. Præter Æthiopiam nascuntur & in Idâ monte Troadis, & in Messeniâ &c. Similiter fermè etiâ Dioscorides eam describit.

Æthio-

Æthiopidis folium Ulysses Aldrovandus, doctissimus Bononiensis Medicus, ad nos misit candidum, molle & tomentosum omninò, unde cotonariam circa Montempeffulum vocant. Integræ herbæ iconem Matthiolus Senensis exhibuit in suis in Dioscoridem Commentariis lib. 4. cap. 100. quæ tamen diversa videtur ab eâ, cujus folium Aldrovandus misit, cum folia sine petiolis cauli adhæreant.

Nyctegretum inter pauca miratus est Democritus, coloris ignei, foliis spinæ, nec à terrâ se attollentem; præcipuam in Gedrosiâ narrat. Erui post æquinoctium vernum radicitus, siccarique ad Lunam triginta diebus, ita lucere noctibus. Magos, Parthorumque Reges uti hâc herbâ ad vota suscipienda. Eandem vocari chenomychon, quoniam anseres à primo conspectu ejus expavescant; ab aliis nyctilopa, quoniam è longinquo noctibus fulgeat. Plinius lib. 21. cap. 11. Sunt, qui hanc esse censeant, quam Chymistæ Lunariam nuncupant, noctibus cum Lunâ lucentem. Ruellius.

Sylvaticus, Pandectarum rhapsodus, vocabula barbara Sapaon, Fuxa & Gemul diversis in locis Lunarias interpretatur, nec aliud addit.

In Apasanto monte juxta Inachum fluvium Argivæ regionis herba Σελήνη, id est, Luna provenit, à quâ manante spumâ pastores initio veris collectâ pedes illinunt, & à serpentibus tuti degunt. Plutarchus in Libro de fluviis. Creditur quidem Luna humorem quendam, veluti spumam aut salivam in terras demittere; unde & aphroselenium lapidem dictum putârim, qui propter candorem videtur tanquam ex spumâ concretus. Nam & comitialis causa refertur ad Lunam, quòd concidentes spumam ore emittunt; quare & Lunaticos appellant. Vide Orpheum in Prologo de lapidibus.

Selenites apud Dioscoridem inter chamæcisii herbæ nomina est.

*De Lunariis diversis ex recentioribus,
nobis incognitis.*

STellam terræ nonnulli herbam vocant, quæ vulgò Lunaria dicitur, folliculo rotundo semina includentem. Is noctu aperitur, & adeò radios Lunæ recipit, ut lucens stella videatur. Loci incolæ ubi vident, ceu spectrum maleficum fugâ declinant. Hâc veneficia quidam parant, hâc dæmones irritant, hâc Chymistæ suum Mercurium fixum stabilemque

lemq; reddunt. Brasavolus. Videtur autem de eâ sentire, quam nos infra Lunariam Græcam nominabimus.

Amatus Lusitanus hanc herbam, (Brasavoli enim verba transcribit,) Dioscoridis dorycnium facit, nullâ ad hanc rem ne conjecturâ quidem probabili ex viribus aut descriptione allatâ.

Ex libro manuscripto incerti Authoris. Lunaria emicat in montibus humidis, in quibus multæ fontium venæ scaturiunt. Caule visitur procero & rubente, anguloso, nigris asperso maculis. Folia instar Lunæ orbis, aut numi alicujus rotunda sunt, aut sampsuchi foliis similia. Flos luteus odor moschi. Mari folia minora, foeminæ majora sunt. Chymistæ facultatem ferè eandem, quam chelidonio, ei attribuunt. Metalla omnia vi ejus in Solem & Lunam converti pollicentur. Noctibus lucere ajunt, crescente Lunâ. Succum de floribus mutare Mercurium in veram Lunam; succum verò radicis ad mutationem in Solem conducere. Colligi oportere æstate pridie Divi Joannis Baptistæ, Lunâ plenâ, ante ortum Solis; crescit enim (ajunt,) & decrescit cum Lunâ. Aliqui hanc herbam gorissam nominant, alii marthagon, (*Italis marthagon est.*)

est genus lili montani, floribus purpureis, bulbo radice luteo, portulacam, hypericon, perforatam majorem. Præstat eadem, quæ balsamum. (Vulgò perforatæ, vel hyperico, vel androsamo hæc adscribunt, cui etiam ex descriptione hæc quædam conveniunt, quædam non conveniunt.) Dissolvit incantationes, fugat dæmones, feras omnes cicurat. Venenum, eâ præsentem, nullum nocet. Spiritus per eam in ampullâ includi potest, adhibitis ritibus magicis; (*hoc quidem per quamlibet herbam fieri posset, non ipsius, sed impiæ superstitionis vi.*) Leporam, omnia hydropis genera, & omnes oculorum affectus curat; item vulnera, febres, & omne genus morborum. Seras & clausuras aperit. Fortantis libidinem immodicè accendit. Si cum succo de caule ejus Mercurium fervefacias, in lapidem rubentem convertetur, qui tritus argentum in aurum optimum transmutat. Folia quoque arida trita super Mercurium conjecta, aurum ex eo præstantissimum faciunt. Venerem quoque in Lunam permutant. Hæc ex Libro manuscripto. Apparet autem, Chymistas, qui hujusmodi primò scripserunt, & posteros etiam, qui eis crediderunt, vel omninò imperitos fuisse homines, qui facile ac temerè aliorum fabulis fidem habuerint,

& portentosas herbarum descriptiones, quas nusquam in rerum naturâ extant, protulerint; vel involucris & ænigmatibus hujusmodi descriptionum non plantas ullas, sed res longè diversas significasse, ut chelidonii vel elydrii nomine, nescio quam quintam essentiam, vel lapidem Philosophorum. Pleriq; sanè nostri temporis Chymistæ, qui argenti aurive ex aliis metallis mutationem quærunt, homines ut prorsus indocti ac imperiti sunt, ita superstitiosi & impii, & dæmonibus astricti; qualem Theophrastum Paracellum fuisse audio, & quosdam adhuc ejus discipulos, & alios passim complures. Quamquam non dubito, multos etiam bonos & simplices homines ab illis circumveniri, ut nugas illorum aliquid esse credant, cum egregiè sint loquaces, & tanquam ipsos naturæ abditissimos fontes rimati, de maximis & secretissimis in natura rebus disserant, aureos denique polliceantur montes, ipsi interim Codro & Iro pauperiores. Hi multis etiam principibus Viris persuadent & imponunt, multis mediocribus & eruditis quoque, ut tempus & rem circa fumum, fimumque, & carbones insumant. Hoc verè est fumos venditare. Horum aliqui etiam virgulæ divinæ indicio metalla in terræ visceribus

Bus abdita rimantur, non sine dæmonis, (ut ego mihi persvadeo,) virgam deprimentis auxilio. Fures ajunt frustra hoc tentare, adulterium non obstare, quam similiter opinionem animis ipsorum à cacodæmone impressam crediderim. Quis enim vir bonus non malit sibi rem utcunqve pretiosam furto auferri, quam corrumpi adulterio, & alienari animæ dimidium suæ uxorem? cujus violatâ semel pudicitia recuperari non potest, cum amissæ pecuniæ jactura sarciatur facilè. Hi cum pecuniam & divitias sibi finem bonorum, & summam felicitatis proposuerint, neque illas in carbonibus & fumis suis, ut sperabant, inveniant, ad Medicinam se convertunt, neque unius aut paucorum morborum promittunt sanationem, sed omninò adversus omnes morbos remedia felicissima & efficacissima, & sanis vitæ longævitatē pollicentur. Hippocratem, & Galenum, & Medicos omnes, qui methodum ullam profiteantur, contemnunt & calumniantur. Horum magnificis promissis vulgus & imperiti delectantur ac irretiuntur, maximo quidem multi suo malo. Olea & liqvores ex metallis, & aliunde vi ignis abstrahunt, vehementissima remedia, quibus absqve ratione utuntur,

nullo eorum, unde sua medendi indicia legitimi Medici desumunt, respectu habito. Fateor, Chymisticam artem habere egregiam quædam & utilia, quibus ars Medica ferè hactenus caruit, sed ea, cum planè vehementia sint, & nullâ ratione ab illis usurpentur, non rarò maxima vitæ humanæ damna inferunt. Quamobrem si cui sua vita curæ est, hos impostores, & irrationalem eorum medendi rationem declinabit. Sed relinquamus hoc hominum genus, & reliqua hujus instituti persequamur, in quibus si quid vanum aut magicum occurreret, non id à me probari, neque ex proposito, sed obiter, & dum meliora inquirero, referri, Lector intelligat.

Holitha, si bene memini, in Moraviâ, vel propè nasci fertur, rara quædam herba, & spiritus malignos, si quis credat, repellens, quod & de Lunariis fabulantur.

Sunt, qui Lunariam nunquam à se visam, desideratam verò magnoperè, his verbis nobis depingunt: Crescit hæc herba in excelsis montibus ad Orientem, parva & humilis admodum foliis, & specie lavandulæ vel hyssopo non dissimilis, conferta, multis brachiata ramulis, flosculis inter folia cœrulei coloris ornata, tanquam stellulis, qui, postquam

quam Sol occidit, per totam noctem lucent. Radix croceo colore est, adeò ut etiam tingere possit. Aliqui asterion & bubonion, alii argemonem esse putant. Provenire ajunt, vel potius somniant, in monte quodam juxta Claronam, celebrem Helvetiæ pagum, & in monte Divi Beati, & prope Lucernam; Junio quærendam, florere Julio. Alii descriptionem ex hâc & præcedente confusam afferunt, ut magna istorum hominum imperitia est.

Herba profectò Lunarum à Mercurio tradita foliis cœruleis atque rotundis, crescente Lunâ unum quotidiè producens folium, decrescente deponens; annos utenti promittit Lunares. Marsilius Ficinus de vitâ cœlitus comparandâ lib. 3. cap. 14. [*De Glauci herbâ, quâ gustatâ factus est immortalis, vide Lexicon Phavorini.*] Hæc scripseram, cum amicus quidam tres alias descriptiones misit, quas, ut accepi, subjiciam:

I. Lunaria in summis Alpibus nascitur prope fontes aut flumina. Folia habet parvula, rotunda instar numuli ad amaraci ferè similitudinem, cæsi vel cœrulei coloris. Caulem rubrum habet & odoratum, radicem verò croceam; Lunariaque idcirco appellatur,

quòd ad Lunæ auctus atque imminutiones crescere ac decrefcere confueverit; totidem-
 que folia habere dicitur, quot Luna habeat
 dies. Hæc ex Herbarii cujusdam fchedis ex-
 cerpta funt.

2. Lunaria habet caulem durum, & al-
 tum tribus cubitis, coloris cœrulei, multis no-
 dis cinctum, & in quolibet nodo tria habet fo-
 lia, fpatiumque inter nodos eft trium digi-
 torum.

3. Herba quædam habet radicem fatis
 longam, dodrantalem, in cujus principio na-
 fcitur ramus, in medio alius, in fine five capi-
 te altero radicis tertius ramus vel caulis, qui
 crocei coloris funt, & cum Lunâ crefcunt.
 Nam ipsâ crefcente, fingulo quoque die fin-
 guli rami duo cœrulea producunt folia parva,
 donec ad quintum decimum Lunæ diem per-
 venerint, à quo tempore pariter decrefcunt
 fingulis diebus, ut creverant.

Lunaria quædam crassula cognomina-
 tur, ad differentiam alterius Lunariæ, (*serpen-
 tinæ puto, de quâ mox dicetur.*) Huic folia funt
 pinguiora & rotundiora numorum inftar, ea-
 que recto deinceps ordine unum post aliud,
 herbæ ftipiti utrinque adhærent: ftipes autem
 valde tenuis & longus eft, quare humi fterni-
 tur.

tur. Hanc herbam inveni extra muros in fossis Papiæ. Medetur mirè herniosis atida trita, & cum pari pilosellâ, quotidiè cochlearii mensurâ è jure, aut vino pota. Author Additionum ad Pandectas Sylvatici. Quærendum, an hæc sit herbula, quæ in vallibus quorundam montium circa Saxa nascitur, plurimis in orbem foliis radiatis circa radicem, similibus minori consolidæ, sed multò minoribus, circum serratis, alioqui portulacæ non dissimilibus futuris, crassiusculis, parte supinâ rubentibus, flosculis parvis & luteis, si bene memini, caule sex aut septem digitos longo. Conjicio autem eandem esse, quam inter acetabuli, seu cotyledonis genera Matthiolus pictam exhibuit lib. 4. cap. 88. Mihi quidem in Sabaudia montanis reperta, Dioscoridis paronychia aliquando visa est, etsi Lunaria etiam arthritica, præsertim minor, mox describenda, cum ejusdem herbæ descriptione faciat, utrivis folia pepli, (quibus folia paronychiæ Dioscorides comparat,) attribuerim potius, quam rutæ parietum, vel salviæ vitæ vulgò dictæ, quam pro paronychiâ Matthiolus pingit.

Pandectarum author cap. 353. crassulam minorem interpretatur vermicularem, Major

verò (inquit) folia habet tenera & pingua, in quorum superficie est borra, utilis adversus combustionem ab igne, & ad ramicem puerorum, in quem usum teruntur folia cum cyms olivarum, & axungia recenti. Inde expressus linteo succus cum paucò vino albo coquitur, mastiche & olibano admixtis, ut fiat unguentum. Sed crassula nostra petræa borrae sive lanuginis nihil habet. Quamobrem conjicio, faniculam nostram guttatam, paulò post describendam, esse hanc crassulam majorem Pandectarii; nam & forma & vires respondent.

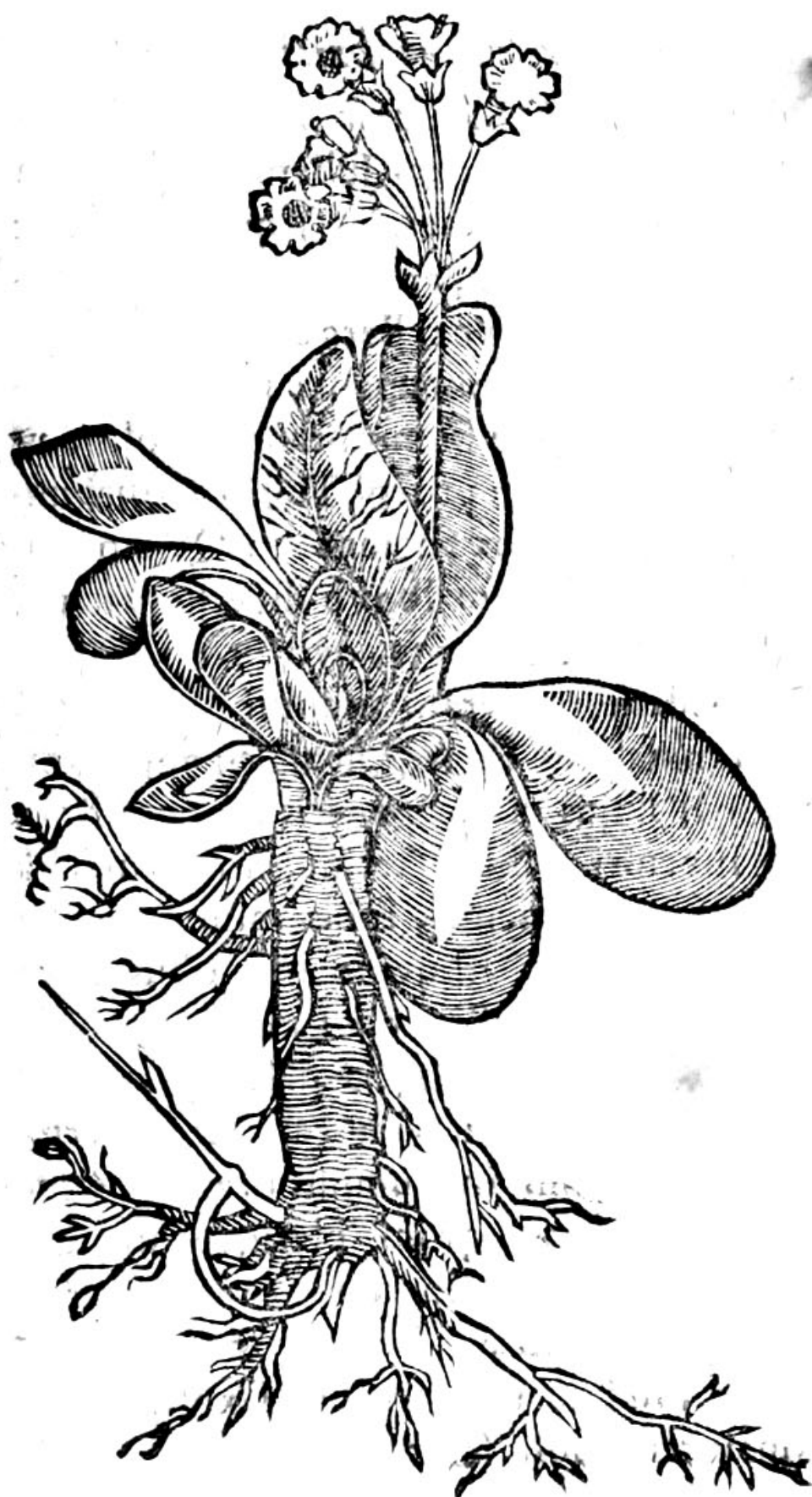
Serpentina (inquit idem author Additionum ad Pandectas,) herba foliis salicem refert, pilosa ab unâ parte. Oritur in pratis montium, & lucet nocte, ut Vir quidam nobilis Mediolanensis mihi tanquam rem secretissimam revelavit. Curabat ille omnes coli & intestinorum dolores brevi tempore, propinato cochlearis dimidio hujus herbæ tritæ ex vino albo.

De aliis quibusdam Lunariis, quas novimus, etsi nullam earum noctu lucere observatum nobis sit.

De

De Lunariâ arthriticâ.

Lunariam in Sabaudiâ nominant herbam, (aliqui ibidem Julianam, & unam è Lunariæ speciebus faciunt,) quam nos, ut à cæteris distinguatur, arthriticam cognominare volumus. Circa Bergomum in Italiâ folium montanum nuncupant; nostri, vel pastores potiùs altiorum montium incolæ, ut Reginae montis non procul Tugio, Stübümle / hoc est, flosculos rupium. (Quanquam & fruticem odoratum longè diversi generis, foliis oleæ, flore rubente, quo pro xylobalfamo quidam perperam utuntur, ab iisdem rupium natalibus Note Stübümnen appellant. Sunt, qui hujus etiam generis speciem flore rubeo inveniri mihi dixerint, in Grindelâ sylvâ ditionis Bernensis, foliis minoribus, & modicè crenatis.) Aliqui in montibus circa Athesim, aut etiam Bavariæ (ni fallor) morsum Diaboli vocant, Züfels Abbiß / eò quòd radix in fine præmorsa videatur, ut in herbâ vulgari, & passim in humidis pratis per autumnum florente, quam pleriqve morsum Diaboli appellant. Reperimus eam in plerisque Helvetiæ nostræ, Valesiæ & Sabaudia montibus, in ipsis rupibus, aut saxosis locis; aliàs majorem, solo scilicet lætiore, & inferiori

ore montium loco; aliàs multò minorem, altioribus & ficcioribus locis. Itaque folia in quibusdam rotunda ferè sunt, nec multò, quàm peplii aut esulæ rotundæ, majora. In aliis oblonga, & duorum ferè digitorum latitudine, & satis crassa & carnosa. Margo etiam in aliis æqualis videtur, in aliis modicè incisus, aut fimbriatus. Flosculi in summo cauliculo lutei vel pallidi, modò duo aut tres, modò complures, qui in hortis nostris mense Aprili, & initio Maji florent, longè suavissimi odoris. Non decidunt folia, sed circa caput radicis arida manent. Radix nigricat, aut subruffa est, aliquando pollicaris crassamento, & longitudine bipalmaris, sed plerumque minor & brevior; intus alba, geniculata, & in se confecta; odorata resinoso quodam, sed grato odore; multis hirsuta fibris; acris, subastringens, terram sapit; friabilis & mollis, dum manditur, calami aromatici quadam similitudine; vinum suo odore commendat; gingivas manducata, & dentium dolores, præsertim à defluxione frigida abortos juvare videtur, & capiti frigido, & partibus nervosis prodesse, ulcera quoque putrida emendare. Scissuras quidem in cute hiantes ventorum, frigoris, aut aliâ quâpiam inju-

injuriâ succum ejus instillatum brevissimè sanare ajunt. Sed, ut paucis dicam, præstat omnia, quæ arthritica illa, quam primulam veris appellant, Fuchsius verbascum; sed efficacius. Nam species hæc illius montana est, & per omnia eam refert, ut meritò arthritica Alpina dici possit. Calidam dixerim in secundi gradus fine, siccam initio tertii. In hortis quovis loco plantata vivacissima est, nec facilè perit, etiamsi quis evulsam per unum aut alterum mensem reservet, antequam denudò terræ committat. Minimum enim aqueosi & tenuis succi habet; multum verò pinguis & resinosi, cujus gratiâ conservatur. Chirurgus quidam in Sabaudiâ, qui loca montana nobiscum invisebat, hanc herbam secum aridam gerebat, tanquam viva, & suo natali hærens solo sine hac in montibus deprehendi non posset, stultè persuasus.

Circa Bononiam auricula ursi nominatur, ut Vir diligentissimus, & principe inter viros harum rerum notitiâ claros numerandus loco Ulysses Aldrovandus ad nos scripsit. Hanc (inquit idem,) doctissimus Matthiolus Senensis saniculam secundam vocavit in Capite de symphyto. Sunt, qui succo hujus herbæ bonum in muliebri facie colorem fieri pro-

promittunt. Germani (inquit Matthiolus) plura saniculæ ostendunt genera, quorum unum folia fert plantaginis magnitudine, sed crassiora, veluti fabariæ vulgò vocatæ, laciniis circum magno artificio factis à naturâ, colore in album flavescente. Id genus copiosè nascitur in agro Goritiensi, monte Salvatino. Hoc cæteris præferunt ad enterocelas, & thoracis vulnera, si quotidiè in potu sumatur, quin & ad alia vulnera, tam intus sumptum, quàm exterius illitum. Hæc ille. Nec dubium, quin omninò de nostrâ Lunariâ arthriticâ sentiat. Empiricus quidam unguentum nobile ad varia ulcerum genera parat hujusmodi: Lunariam arthriticam, ophioglossum Fuchsii, (quam ego linguam sive lingulacam Plinii interpretor,) & saniculæ Alpinæ genus, nulli adhuc descriptum, quod sciam, foliis rotundis, carnosis, crenatis, flosculis albis, quos inspersa sanguinea puncta decorant, à quibus saniculam guttatam nominari licebit. Has inquam herbas in oleo coquit, & expresso addit terebinthinæ resinæ, bubulæ medullæ, & ceræ quantum satis videtur; nonnihil etiam thuris & mastiches, interdum & dialthæas ungenti, & si opus videatur, petrolei. Hinc unguentum omninò

nò lene conficitur. Variis ulceribus etiam inveteratis sanandis utile est, quando æruginis aliquid miscet, cùm vi majore opus est, & ulceribus nimium humidis oleum de ligno juniperi pariter illinit, & aliud in circuitu, tumoris calorisve amoliendi gratiâ.

*De aliâ Lunariâ, quam aliqui Græcâ cognominant, quidam Germanicè
Flitteren.*

Herbam hanc multi in Italiâ & Germaniâ Lunariam vocant, alii Græcæ cognomen addunt. Rembertus Dodonæus in suo de stirpium imaginibus & nomenclaturis Libro violam latifoliam nominat: Herbariis (inquit) bolbonac appellatur, Brabantis Pennicbloemen. Misit illam ad me olim Marpurgo Vir pereruditus Benedictus Martinus, qui nunc Bernæ bonas literas docet, Lunariæ nomine. Ego hætenus illam in hortis tantùm vidi, ruri reperisse usquam non memini. Seminum ejus nuper Vir diligentissimus, & de re herbariâ optimè meritus Ge. Ollingerus, Pharmacopola Norimbergensis, me participem fecit, Lunariæ Græcæ inscriptione. Sunt autem latiuscula, acria, & intra siliqvas breves quidem, sed benè latas, & planas, non teretes,
qua-

quales pleræque sunt siliquæ, neque cavas, quæ veluti laminis tenuissimis & candore splendentibus constant. Hæ fortè cum ad summam maturitatem siccitatemque pervenerint, noctu vel lucent, vel lucentis Lunæ imaginem superficie suâ lævi & splendidâ tanquam in speculo reddunt, sicut & specularis lapis, (quem aliqui stellam terræ nominant, ut Brasavolus refert, propter lucem & splendentem radios,) ut inde Lunariæ nomen herbæ sit impositum. Flores (ni fallor) subcœrulei sunt leuciorum specie, & reliqua forma, qualis repræsentatur. Certum est etiam in Helvetiâ nostrâ crescere, Lovanii audio bulbonac vocari, floribus purpureis, & in hortis ali. De hâc etiam Jo. Kentmannus, præstantissimus Dresdensis Medicus, in doctissimis Observationibus suis historiæ stirpium rariorum, quarum etiam icones fieri curavit, & mihi pro summo candore suo communicavit, ita scribit: Hanc plantam Patavii mihi dedit Aloisius Romanus ex horto Medicorum, dixitque veram Lunariam esse, quod certis rationibus adductus credo. Nominis causam inde colligo: Folium, quod utrinque folliculum in medio facit, & intra quod utrinque semen continetur, argenteo splendore nitet.

Idem

Idem folium decidentibus cum semine ex utraque parte pelliculis, diutissime manet, & splendidum illud ad Lunam maxime nitet, unde herba ipsa Lunariae nomen non secus accepit, ac lapis specularis, quem Graeci seleniten, id est, lunarem appellant. Hujus herbae in Hetruria aliam speciem habent, quam Lunariam odoratam vocant. Misena à meta crevit ex semine, & majora folia majoresque folliculos, quam in Italia, habuit, & secundo anno circa finem Martii protulit violaceum florem, & semen ferè fuscum. Hæc Kentmannus. Lunaria odorata, [*quam alii Lunariam Græcam majorem nominant,*] nascitur passim in pratis Alpinis, ut clarissimus Medicus Ulysses Aldrovandus ad nos scripsit, qui utriusque etiam, (quarum hinc meminimus,) Lunariae plantas ipsas ad nos dedit. Puto autem, has duas herbas unius generis proximi species esse, & magnitudine tantum, odoreque differre. Nam quantum ex aridis inspectis colligo, odoratae folium majus & hirsutius est, & ambitu magis serrato, nervis candidioribus distinctum, & qua pedi suo jungitur, magis cavum. Unius siliquæ breviores rotundioresque sunt, alterius oblongæ.

Remedium ex Lunariâ, quæ flores cœruleos habeat, (eam esse puto, de quâ hic agimus,) adversus comitalem morbum experimentis probatum audio, quasi quædam, ut Lunæ ad hunc morbum sympathia, ita Lunariæ herbæ antipathia sit. Ælianus etiam (ut retuli) aglaophotin suam epilepticos liberare scribit, & lunarem sive selenitem lapidem Dioscorides libro 5. cap. 100. Selenites lapis est, (inquit,) quem aliqui aphroselenium vocaverunt, nomen invenit, quòd per noctem ad incrementa luminum Lunæ plenus reperitur. Nascitur in Arabiâ, colore candido, pellucidus, minimè ponderosus. Dantur bibenda comitialibus ramenta ejus. Eundem pro amuleto alligant sibi mulieres, (*ad fœcunditatem fortè conciliandam, aut retinendum fœtum, cujus incrementis, ut etiam fœcunditati, Luna videtur præesse.*) Creditur & arboribus appensus fœcunditatem earum augere. Hæc Dioscorides. Porrò ubi Græcè legitur: *Διὰ τὸ εὐερίσκεσθαι αὐτὸν νυκτὸς μεστὸν ἐν τῇ τῆς Σελήνης παραωξήσει,* Matthiolus Sennen. transfert: Quoniam noctu invenitur Lunæ imaginem reddere, quæ cum eâ quidem augetur & decrescit; nescio, quàm rectè. Inveni-

venitur fortè hic lapis non tam facilè inter-
 diu, quàm nocte mediâ & plenâ, *νυκτὸς μέ-*
σης, ad imaginem Lunæ, quam reddit, *ἐν τῇ*
τῆς Σελήνης παραυγήσῃ aut *παραυγᾷσῃ* nam
αὐγᾶν & αὐγάζειν splendere est. Res gypso
 cognata lapis specularis est; quod nomen,
 quia perspicui potest, & rei, quæ ab ejus ter-
 go est, imaginem reddit, ipsi à speculo impo-
 situm. E Græcis quidam *σεληνίτην* appel-
 lant, quòd plenâ nocte ad incrementum Lu-
 næ soleat inveniri. Vel quòd imaginem Lu-
 næ, quam, quia pellucet, noctu concipit, in
 dies singulos crescentis minuentisque numero
 reddat. Alii *ἄφροσέληνον* vocant, quòd mul-
 tis persuasum esset, ut absurdissima quæque
 vulgo persuaderi possunt, Lunæ esse spumam.
 Ab Aëtio, quòd transluceat, *Διαφανὲς* ap-
 pellatur, & *σφεκλάριον* vocabulo Latino,
 sed corrupto. Ex Germanis quidam huic la-
 pidi nomen posuerunt glaciei, (*Unser Trouwen*
Uß /) quòd ad eam candidæ crustæ magnam
 similitudinem habeant. Quam rem cum Ju-
 lianus Cæsar in glacie fluvii Sequanæ animad-
 vertisset, eam similem esse scribit lapidi Phry-
 gio; sic vocat specularem, quòd in Phrygiâ
 reperiat. Ex hoc, quoniam perspicuus est,

Senecæ memoriâ cœperunt fieri specularia, quæ fenestris inserta aërem excluderent, transmitterent lumen. Ge. Agricola. [*Est & alius lapis Phrygius, gleba pumicosa, quam aliqui pro lycurio vendunt.*]

De alio genere Lunaria.

Ulysses Aldrovandus aliam quoque herbam ad nos misit, & à nonnullis Lunariam appellari scripsit, ab aliquibus alysson Dioscoridis existimatam. Folia jam ob ariditatem perierant; conjicere tamen potui ex aridis & corrugatis, ea circa summum caulem duos aut tres digitos longa esse, unum lata, lævi ambitu, sine pediculo. Arida perquam friabilia erant, & insipida ferè. Caulis lignosus, mandenti ferè foetidus. Herba tota asperiuscula & albicans. Siliquæ latæ & compressæ, ut in Lunariâ superiore ferè, à quarum similitudine aliquâ fieri potest, ut nomen huic herbæ idem impositum sit. Singulæ in summo mucronem habent exiguum; membrana in medio similiter candida conceptacula utrinque singula distingvit, in quorum singulis femina ferè octona continentur, tenuia, latiuscula, in medio subruffa, ambitu foliato candicante. Siliquæ deinceps circiter quindecim summum

cau-

caulem ambiunt, petiolis innixæ brevissimis, erectæq;. Sunt, qui pæoniam marem Lunariam majorem appellant Mompelii, ut Conradus Forerus Vitodurensis, eruditus ac diligens Medicus, singularis amicus meus, mihi retulit. Hanc in Averniæ montibus reperiri ait, foliis, siliquis, seminibus ac radicibus pæoniæ foeminae pulchrè congruentem. Scio, Hieron. Tragum, &, qui eum hæc in re sequitur, Dodonæum herbam, cujus radix vulgò hæctenus nostris pharmacopolis pro dictamno in usu fuit, pæoniam marem fecisse; quibus ego nequaquam assenserim. Veram quidem pæoniam marem in montibus prope Comum & Larium lacum nasci audio. Hanc æstate superiore vidi Lindaviæ in clarissimi mercatoris, & optimi Viri Matthiæ Curtii longè instructissimo omni plantarum genere horto. Folia terna binave, quantum memini, juglandium similia sunt, grana in siliquis rubent.

De Lunariâ, quam petræam cognominare licebit.

Lunaria minor (inquit Fuchsius, qui iconem etiam dedit,) rotundo est caule, cui folia utrinq; septem annexa cordis ferè humani formam habent; in summitate caulis

semen betæ simile profert. Nascitur in montibus. Reperitur in fine Maji & Junii, dein statim evanescit. Terrestris quid præ se fert gustata, atq; parum astringit, ut hinc mediocriter frigidam & siccam esse, verisimile sit. Vis foliorum ejus haud dubiè vulneribus efficax; glutinandi namq; facultate prædita est. Ad suppressivos menses, & album muliebri profluvium mirificè conferre hanc herbam, experientiâ constat. Hæc ille, aliud hujus herbæ nomen hæctenus sibi cognitum negans. Fingit autem Germanicum, imitatione Latini, *Hein Montraut* / ut *Tragus* à foliorum similitudine, quæ ad rutam accedunt, *Montrauten*. Nos aliquando in petrosis Sabaudia montibus herbulam hanc invenimus, colore pallidam, foliis utrinq; ut in trichomane digestis, unico tantùm ramulo foliato, & altero quasi lingua, cui hærent racematim veluti semina quædam rotunda, (sterilia, ut conjicio; non enim solida sunt, sed luteo polline plena,) colore gilvo, per summum in spiram retorta, quæ fortè per maturitatem explicatur. Et forsitan spira illa in causâ est, ut à Lunâ sit impositum nomen, quòd instar Lunæ à plenilunio crescentis incurvetur, sicut in filicum generibus, & phyllitide, cum folia primùm crescunt.

Radix

Radix simplex descendit, pluribus in imo adnatis. Gustus è dulci astringit. Pastores tauram vocabant, vel toram, quòd vaccæ hâc herbâ degustatâ ad libidinem moveantur, & requirant taurum. Sed alia est tora venenata, de quâ inferiùs mentio nobis fiet; dora fortè dicenda potiùs, quòd ejus succo dorata & sagittæ inficiantur. Vaccas quidem ad libidinem incitari sefelis quodam genere gustato, cujus semen pharmacopolæ nostri sileris montani nomine vendunt, pastores Suitenses apud nos affirmant, & inde tauram (Sterlefrut) appellant. Porrò quòd Lunariam minorem, de quâ scribimus, cum Lunâ augeri & decrescere quidam putant, ita ut, quot diebus supra terram Luna fuerit, totidem incisuris dissectum hujus herbæ folium conspiciatur, quis non fabulosum existimet, non minùs quàm quod de fibrarum in murium jecusculis numero traditur? Lunaria hæc minor satis frequens est circa Clavenam, insignem Ræticiæ pagum, ubi rusticos jumentorum ulcera hâc herbâ curare ajunt. Sunt in Italiâ, qui hanc herbulam epipactin vocitent, quæ & elleborine dicitur. Ea Dioscoridi lib. 4. c. 104. herba parva est, fruticosa, minimis foliolis, jocinoris vitiis utilis, & contra venena pota. Nec plura

apud veteres reperiri puto de epipactide. Nam Ægineta nomen tantum, & vires ex Dioscoride repetiit, ut nihil inde certum ad herbam hanc inveniendam aut demonstrandam haberi possit, ac præstet de eâ tacere, quàm falsum dicere. Sed Græca verba Dioscoridis audiamus: Ἐπιπακτὶς, οἱ δὲ ἐλλεβορίην (καλεῖσιν,) οἱ δὲ βόρειον, (vox fortè mutila pro ἐλλεβορίον, ut additur inter notha,) θαμνίσκος ἐστὶ μικρὸς, ἐλάχιστε ἔχων φυλλάρια, (aliàs φύλλα,) πρὸς τὰ θανάσιμα δὲ πίνεται, καὶ πρὸς τὰ ἐν ἥπατι πάθη. θαμνίσκον interpretor herbam fruticosam vel fruticantem, nimirum ramulis & surculis pluribus se extendentem; non autem suffruticem lignosi generis, ut sunt thymus, hyssopus, serpillum, & alii, qui & ipsi tamen rectè θαμνίσκοι dicuntur, imò rectiùs, & magis propriè. Et capite proximè sequenti fumariam βοτάνιον θαμνοειδὲς meliùs, quàm θαμνίσκον dixit, quoniam lignosi in se nihil habet. Hæc, si argumentum & brevitatis libelli ferret, copiosius veterum Græciæ Scriptorum & Grammaticorum testimoniis astruerem. Meminit ejus etiam Plinius lib. 13. cap. 20. tanquam ignoti sibi Italiæq; aut ne nascent-

nascentis quidem illic, inter arbores & frutices peregrinos ineptissimè. In Asiâ (inquit) & Græciâ nascuntur frutices, epicactis (*lego epicactis*,) quem alii embolinen (*lego elleborinen*) vocant; parvis foliis, quæ pota contra venena profunt, sicut herices (*lego erices*) contra serpentes. Et in quo nascitur granum Gnidium, &c. Miror autem, thymelæam suffruticem, qui granum Gnidium gignit, familiarissimum Medicis, quem in Galliâ sæpe vidi, & in Italiâ quoque nasci frequentem scio, ignorasse Plinium; nam si novisset, non debuisset peregrinam facere. In hoc igitur cum errarit, epicactidem quoque peregrinam esse, nemo ex ejus authoritate convicerit; sed neque fruticem, cum Dioscorides non modò *Ἰαμνίσκου* diminutivâ voce dicere voluerit, sed *μικρὸν Ἰαμνίσκου*, ut & folia ejus non modò *Φυλλάρια*, sed insuper *ἐλάχιστα*. Sed rursus libro 27. cap. 9. commodius veriùsque Plinius, inter herbas: Epicactis (*epicactis lego*,) ab aliis elleborine vocatur, parva herba, exiguis foliis, jocinoris vitiis utilissima, & contra venena pota. Gallus quidam, qui Dioscoridem nuper cum figuris ac suis scholiis Lugduni in officinâ Arnolleti curavit excudi, non expresso nomine suo, epicactidem scribit à Plinio ellebo-

elleborinam dici, quòd elleborum nigrum referat. Quod quomodocunqve accipiat, (Viri eruditi pace dixerim,) falsum est. Nam neqve Plinius elleborinam vocavit primus, aut præ aliis, sed ante eum Græci, è quibus transtulit: neqve vel ipse, vel alius quisquam veterum, epipactidis folia elleboro nigro comparavit; quomodo enim illis *φυλλάρια ἐλάχιστα* conferri possent? Scio, Matthiolum herbæ cujusdam iconem dare, cujus folia non absimilia inquit esse ellebori nigri foliis. Sed hunc quoqve eâdem ratione, quâ Galium illum, errâsse dicemus. Adde, quòd neqve fruticosa est, quam pingit, herba, neqve ullum singulare ex eâ ad jecur, vel contra venena remedium affert. Nam si vis eadem constaret, stirpem unam pro alterâ accipi, tolerabilius esset. Similis illorum error est, qui consiliginem, elleboro nigro & viribus & facie cognatam, & aliorum, qui aliam ellebori nigri speciem, (cui folia plerunqve bifida aut trifida,) elleborinen appellant. Authores certè, cùm elleborum simpliciter nominant, de albo sentiunt. Unde erroris occasionem cepit Dodonæus, qui herbam quandam singulari caule, cubitali ferè, foliis elleboro albo non dissimilem, quam aliqui

alisma

alissima seu damafonion esse putant, fecit epipactidem. Adeò illi unum vocabulum potius, quàm descriptionem & vires respexerunt. Matthiolus, ut reprehendi minùs posset, *Γαμνίσκον* herbam transtulit, ne quis τὸ *Γαμνοειδές*, id est, fruticosam in eâ, quam ipse depingit, naturam desideraret. Elleborine quidem dici potuit à facultate vomitoriâ, quam fortè communem cum elleboro habet; nam & sesamoides magnum in Anticyrâ elleborum vocant propter similem purgandi vim. Prodest autem commotus vomitus adversus venena recenter sumpta; & antidoti quædam apud Galenum vomitoriæ leguntur, quæ venenis resistunt. Idem Gallus ille innominatus, de quo suprâ dixi, in secundâ Dioscoridis sui editione minimam gentianæ speciem, sed floribus maximis, cœruleis ferè, & in medio eorum calathis coloribus variis, tanquam iris, insignem, quæ ab excellenti amaritudine nomen apud nostros invenit, elleborinam interpretatur. Quamquam verò exigua ea herbula est, ut quæ in montium jugis, ubi parum suppetit alimenti, siccis & frigidis locis nascatur, folia tamen ad oleæ magnitudinem, sæpe duplo, aut amplius majora habet, ut *Φυλλάρια ἐλάχισα* dici non mereantur.

Venenis quidem eam egregiè resistere, ut & reliquæ gentianæ, inter quas amaritudine excellit, & jecori ex obstructione laboranti succurrere non dubitârim. Jam quia hæcenus, quid non sit epipactis, adversus alios dixi; etsi mihi, quid sit, non satis constet, conjecturam tamen meam proponam, ejusmodi saltem, quæ nusquam in illis, de quibus alios ipse accusavi, reprehendi possit, ut mihi persuadeo. Ante annos XV. aut circiter, cum Anglus quidam ex Italiâ rediens me salutaret, (Turnerus is fuerit, Vir excellentis tum in re Medicâ, tum alius plerisque disciplinis doctrinæ, an alius quispiam, vix satis memini,) inter alias rariorum stirpium icones, quas depingendas mihi commodabat, elleborinem quoque ostendebat pictam, herbulam fruticosam, pluribus ab unâ radice cauliculis, quinque ferè digitorum proceritate erectis, foliulis perexiguis, binis per intervalla, (ejusmodi, ut ex aspectu genus quoddam asinæ exiguum videretur,) vasculis in summo exiguis, rotundis tanquam lini. Hanc ajebat crescere in pratis siccis, vel clivis montium, inutili radice, subamarâ, purgare utrinque, & in Angliâ vulgò usurpari à rusticis. Eandem apud nos etiam postea repertam mihi puto, non infrequentem; sapore
nitro-

nitroso, sed periculum ejus virium nondum feci. Hæc de epipactide, à Lunariâ minore Fuchsi digressus, quam Itali quidam epipactidem nominant, ad communem considerationem proponere volui, gratias illis acturus, qui certiora docuerint, Anglis præsertim, apud quos & hæc, de quâ scripsi, sive elleborine, sive sesamoidis species, & sesamoides alterum coronopodis foliis, & alia quædam nobis rara à Viris doctis noscuntur. Redeo tamen, unde sum digressus, nimiâ quâdam hæc persequendi voluptate.

Lunariæ minoris Fuchsi, (ut præstantissimus Medicus Guil. Gratarolus ad me perscripsit,) in montibus Rhætiæ transalpinae circa Pelsclavium, & alibi magna est copia. Vulgò autem compertum habetur, si jumentum, aut pecus partem herbæ comedat solam, quæ uvæ botro assimilatur, non parum lædi; si etiam folia, nihil offendi. Hæc ille.

Est in Bernensium agro Medicus quidam Empiricus, planè illiteratus, sed Medicinæ successu, circa ulcera præsertim curanda, utcunq; inveterata, felix & peritus; de quo amicus quidam noster, Vir doctus, hæc ad nos scripsit, quæ priùs etiam ex famulo ejusdem Empirici cognoveram: Nominare eum
hanc

hanc herbulā clavem Diaboli (*Züfels Schlüssel*) & affirmare, in semine vim veneni esse; id si vel equus, vel bos depascatur, mox intumescere & perire. Quòd si ita affecto animali herba & folia ejusdem plantæ exhibeantur, venenum dispelli, & liberari animal. Semen aperire ac referare meatus adeò vehementer, ut homini etiam periculosum sit, nisi folia ei jungat, quæ feminis venenum expellant; & hæc in venenorum curationibus sæpe à se usurpari. Magnam etiam radici vim inesse. Hanc veram esse Lunariam, & variis nominibus appellari. Idem (inquit, qui ad nos scripsit,) montani pastores mihi referebant de semine superiori apud Valesios; res tamen experimento caret. Sed certum est, plurima huic herbæ vulgò tribui. Semen solidum non est, sed pulvis quidam luteus, qualis etiā feminis herbæ, quam Tragus inter musci genera describit, Germani pedemurfinum vocant, alii lupinum (unde lycopodii nomen Dodonæus finxit;) imperiti quidam pharmacopolæ, (quod & Matthiolus annotavit,) spicam Celticam. Ejus quidem feminis pollen adversus calculos renum nuper quorundam experimentis commendari cœpit, è vino potus.

De Lunariâ majore, seu filice

Lunariâ.

Hæc

HÆc herba (inquit Remb. Dodonæus, qui etiam iconem exhibuit hujus herbæ, nunquam à me visæ,) vulgò Herbariis nostris temporis osmunda vocatur, nonnullis filicastrum, Chymistis Lunaria major, Brabantis *Wilde Baren/ ende Sinte Cristofels Cruut/* (hoc est, filix sylvestris, & S. Christophori herba.) Est autem sideritis altera Dioscoridis.

Sideritis speciem illam, cui folia filici similia Dioscorides tribuit, Chymici & Herbarii quidam Lunariam majorem appellant, aliqui filicastrum, quòd foliis & alis filicem omninò videatur imitari, binum cubitorum, ramulis exilibus, folio filicis utrinque diviso, pediculo longo, prodeuntibus ex alarum sinu furculis longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, in quo semen continetur, quàm betæ, rotundius aliquantò, ac durius. Ruellius. Est & alia in filicum genere herba, major & sylvestrior cæteris, rara inventu, flore candido copioso, qui circa Divi Joannis festum absque semine defluit, cujus figuram & historiam Hier. Tragus dedit libro I. cap. 186. Idem non filicis genus, sed vicinæ in dumetis nascens, Os mundi appellat, & Germanicè S. Christophori herbam, vel *Schwarz Linse/* hoc est, lentem nigram.

De Lunariâ Alpinâ.

Lunariam Alpinam nominat Ulyſſes Aldrovandus herbam quandam, cujus ramulum aridum Bononiâ ad me miſit, in quo flores, (roſeos fuiſſe conjicio,) non ſatis ampliùs apparebant, ſed pappi per corymbos in ramulo illo ternos digeſti, cum paſtillican- tibus ſive bifurcis in medio barbulis aut ſta- minibus, relictis ex floribus, ſpecie omninò ſituque, ut in eupatorio illo aquatico, quo pharmacopolæ quidam hæcenus pro eupato- rio ſive vero, ſive Meſuæ uſi ſunt. Folia de- ciderant, præter ſuprema unum & alterum, quæ erant parva, duos digitos longa, mucro- nata, eminentiis utrinque paucis. Herbam ipſam ex ramulo ſatis proceram ad unum al- terumve cubitum eſſe conjicio. Caulis vel cavus eſt, vel albâ medullâ plenus. Sed de hæc aliàs fortè cognoſcam pleniùs ex Aldro- vando.

De Rore Solis.

Ros Solis in Angliâ vulgò appellatur hæc herbula, & rorem in foliis habere dici- tur etiam in ipſo meridie, Sole eum non con- ſumente. Paſſim ajunt naſci locis incultis;

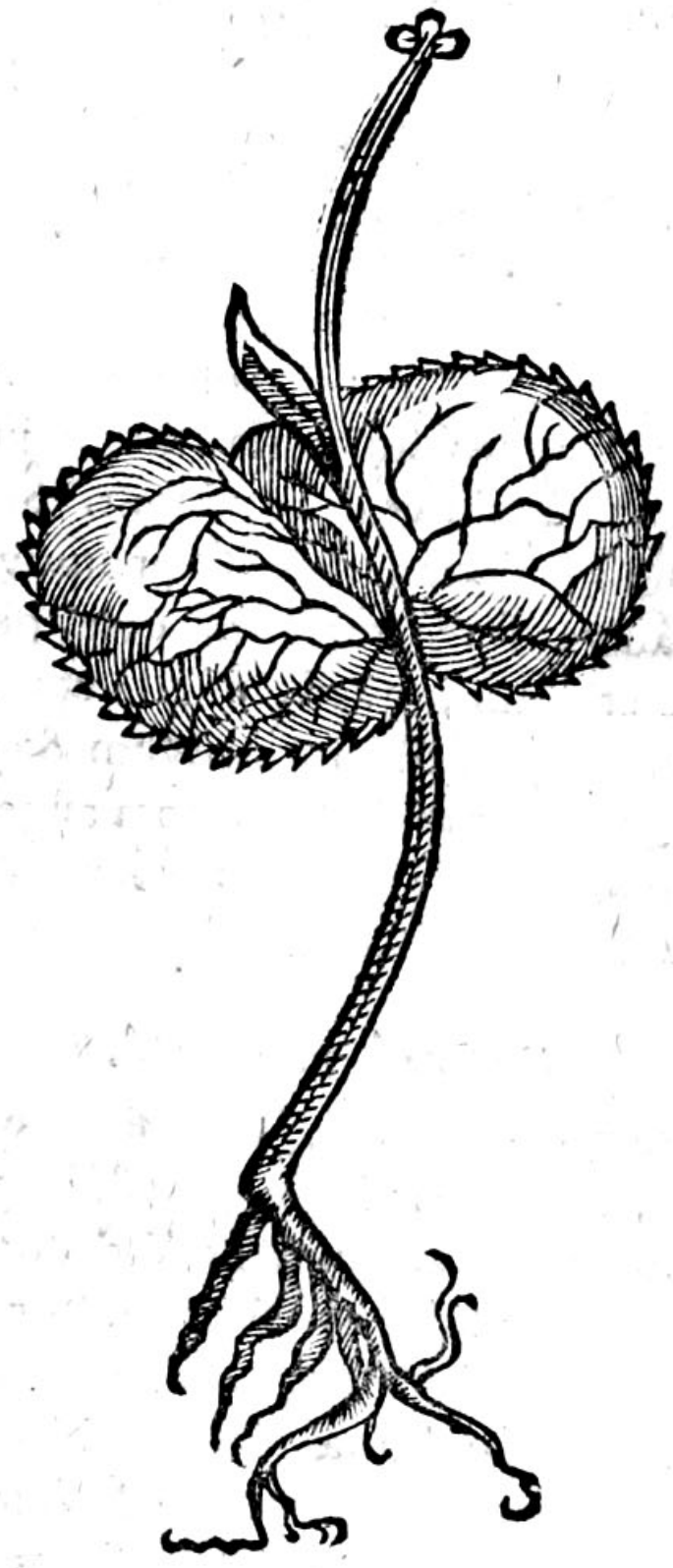

aridis, fabulosis. Nuper amicus quidam noster, rei Medicæ studiosus, Lutetiâ mihi attulit, illic in muro quodam sibi repertam dicens, & à doctis nonnullis Lunariam appellatam. Tragus lib. 3. cap. 2. hanc ipsam, aut similem cum musci generibus pingere videtur. Remb. Dodonæus etiam post muscos pinxit, & hæc verba adscripsit: Ros Solis passim ab Herbariis, & in nostratibus officinis (*inferioris & maritimæ Germaniæ,*) appellatur Teutonice Sondaun ende Sindauw | (*hoc est, Solis Ros;*)

Ros;) nonnullis *Loopichcruit* (*cujus vocabuli significationem non assequor.*) Aqua per alembicum destillata flavescit; datur phthificis, quòd vires insigniter reparare credatur. Non est paronychia. Hæc Dodonæus. Foliola ei sunt hirsuta, lanugine in ambitu rubente. Memini, me aliquando reperisse duarum ab urbe nostrâ Tiguro horarum itinere juxta lacum, quem à felibus denominant. Sunt, qui generandi facultatem ejus usu promoveri putent, eâdem fortè ratione, quæ phthificis prodesse creditur, quasi, ut ipsa roris & humoris tenacissima est, ita nativum & genitalem corporibus nostris humorem augere possit. Artemilla, sive ros Solis aureum colorem reddit destillata. Obscurus.

De Torâ venenatâ.

Toram venenatam, (sic enim cognomino, ut à Lunariâ minore distingvam,) aliqui Lunariam vocant, ut Vir doctissimus Jo. Franciscus Malvetius Veronensis nobis asseruit; fortè quòd folium ei rotundum & orbiculare sit instar Lunæ plenæ. Nec aliud aconitum primum Dioscoridis esse dixerim, de quo multa in Lupi historiâ scripsimus in libro de Quadrupedibus viviparis, ubi congeneres

aconito herbas, occasione lycoctoni, & toxica venena copiosissimè descripsi. Nondum autem mihi constabat, quòd ea herba, cujus hìc exhibemus iconem, (qualem Alexander Peierus, amplissimi Viri Scaphusiani Consulis Alexandri filius, olim discipulus noster, nunc Medicus insignis, Patavio veri aconiti pardalianchis nomine ad me misit, à præstantissimo Professore Patavino Gabriele Fallopio acceptam,) aconitum primum esset. Itaq; in historiâ Lupi paginâ 748. his verbis eam descripsi: Admonet me antora herbæ cujusdam raræ, quam semel tantum in monte quodam alto Sabaudiaë reperi, ultra Lemannum lacum, è regione ferè Laufannæ. Folium ei rotundum, planè circinatum, eâ ferè magnitudine, ut diameter duos pollices æquet, in circuitu ferratum, solidum, albicans, &, si benè memini, singulis plantis unicum. Florem non vidi. Radices sunt albæ, glandibus aut olivis penè similes, ut filipendulæ, gustu fervido. Hæc nos illo in loco. Jo. Kentmannus etiam, quem honoris gratiâ nomino, cum aliis compluribus pulcherrimis plantarum iconibus, toram quoq; depictam mihi communicavit, folio simili, sed tribus ab unâ radice, quorum duo extrema minora sunt, & absq; cauliculo, me-

dium majus est, & à principio ejus cauliculus enascitur, ut in nostrâ icone; is etiam flore viduus, & parvum aliud folium mucronatum proferens. Radiculae circiter decem, ceu napi quidam exigui, ab uno omnes radicis capite vel initio oriri videntur, aliter quàm in nostrâ icone. Minores plantas omnes putârim singulari folio singulas constare; majoribus verò alterum prætereà, & tertium adnasci, ex aliis nimirum radicibus adnatis. Hanc herbam Kentmannus ait ab Aloisio Romano, (qui Vir exquisitâ harum rerum cognitione clarus, Patavii instructissimo Medicorum horto præfectus est,) verum aconitum pardalianches judicari, reperiri in monte Baldo inter Patavium & Veronam; in quo eandem herbam, toræ nomine vulgari, folio singulari provenire Guilielmus Gratarolus Bergomensis mihi asseruit. Non est igitur amplius dubitandum, quin exhibita à nobis tora verum sit aconitum primum, quod multi hæctenus frustra inquisiverunt. Ego ut ante annos quindecim in hæc sententiâ fui, cum Catalogum plantarum quadrilingvem ederem, ita nunc primus ejus effigiem publicavi. Matthioli Senensis quidem pro aconito primo delineata imago planè fictitia mihi videtur, sive ipse ad
Diosco-

Dioscoridis descriptionem confinxerit, sive ab alio deceptus acceperit. Quamquam enim ipse hoc aconitum primum sæpè in Tridentinis montibus se legisse scribat; non tamen fidem apud me meretur radicis, quam proponit, forma nimis sanè artificiosa, nimiumque *σχορμοειδης* absq; ullis fibris, &c. Quòd si herbam ipsam, quam pingit, duobus aut tribus eruditis viris demonstraret, illorumq; testimonio eam nobis vel publicè approbet, palinodiam facilè meditabor, & insuper gratias agam. Sin minùs, nolim tamen hanc unam ob causam utilissimo doctissimoq; ejus Operi authoritatis quicquam imminui, cum icones stirpium cæteras plerasqve omnes & veras, & pulchrè ad vivum expressas contineat.

De torâ ex epistolâ doctissimi Viri Augustini Maynardi Itali, Clavennæ apud Rhætos Ecclesiastæ. Herba tora (Gesnere) apud Valdenses in Alpibus Underflumen & Engro-niâ oritur. Nascitur cubitalis, (ut audiui ex his, qui eam regionem inhabitant,) longitudinis, & etiam majoris. [*Hanc longitudinem vix puto convenire nostræ toræ, sed nappello, quem aliqui similiter toram vocitant.*] Venenum ex eâ lethale conficitur, quo si gladius, aut spi-

culum, vel sagitta infecta fuerint, & hominem vulneraverint, (mirabile dictu.) nisi pars læsa subito abscissa fuerit, ut nequeat ipsius veneni malignitas in reliquum corpus serpere, totum sanguinem ita corrumpit atq; coagulat, ut statim occidat; nec ullo remedio aut medicamine (quod sciant,) vitæ ac saluti succurri potest. Itaq; necesse est, eum, qui percussus est, miserè perire. Si verò aliud animal sagittâ hujusmodi veneno intinctâ, verbi gratiâ ursus aut alia fera, percussum fuerit, bino aut trino saltu facto moriens cadit; cujus si edantur carnes, nihil nocent homini. Quo datur intelligi, id venenum soli sanguini esse inimicum. Nam & contrâ veneno illi sanguis ita inimicus est, ut si in ollam, ubi servatur venenum, sanguis inciderit, venenum suam vim amittat, nec amplius nocere possit.

De eâdem ex epistolâ amici cujusdam, juvenis eruditi. Nactus sum tandem Valdensem quendam, civem Genuensem, qui confirmavit, quæ de aconito primo te fando accepisse a jebas, Gesnere, nimirum eorâ à suis Valdensibus nominari; eâ sagittas infici. Nam illius herbæ radix servata aliquamdiu in loco humido, postea contunditur; ubi contusa fuerit, succo eo, qui expressus fuerit, sagittæ

sagittæ tinguntur. Quàm verò promptum & præsens venenum herbæ illi insit, ex eo cognoscas, quod mihi narravit. Quum (inquit) aliquando avunculus meus procul sagittâ hujusmodi succo infectâ leviter ursum, eumq; vastum attigisset, cœpit ursus magno impetu per sylvam ferri, & huc illuc discurrere, ita ut avunculum meum valdè perterrefaceret. Ideò locum editum conscendit, ad quem urso non patebat via. Hinc quum illum spectaret, vidit tandem, longis decursis spatiis, concidentem, & vitam exhalantem, quum nimirum venenum illud pervasisset cor; illud enim, occiso jam urso, deprehendit ita esse.

Corollarium addam, de antitorâ non nihil dicturus, præter ea, quæ in nostrâ de Lupo Philologiâ scripsi, ut alios etiam ad hujus nobilissimæ herbæ, (quæ sola toræ, id est, aconito, invicto aliàs veneno, adversari, ejusq; vim superare creditur,) inquisitionem excitem. Nullus enim nostrâ memoriâ, ne ex illis quidem, qui stirpium historiam ex professo tradiderunt, de eâ quicquam prodidit, tam celebri alioqvi, ut Aristotelis etiam seculo ex Galliis in Græciam fama ejus pervenerit, ut nos in Lupo abundè ostendimus. Erit autem inventu facilior, cum toræ sit similis, foliis

foliis scilicet similiter rotundis, ut aristolochiæ; minoribus, velut violæ, sed rotundioribus & modicè incis. Flos ei subrubeus, (qui in torâ benè violaceus est,) quem aliqui cyclamino comparant, etsi Arnoldus eam florere negavit. Radix olivarum nucleis similis est, similiter nimirum ut toræ. Nascitur juxta toram in Alpibus Saluciarum & Pinarolii. Commendatur non solum contra toram, sed alia etiam multa venena, & adversus pestem ab Ant. Gainerio. Galli, qui circa Alpes Italiæ finitimas habitant, anthulliam vocant, antholle suâ lingvâ. Nuper amicus quidam ejus radicem, (quam pro remedio contra calculos renum acceperat,) nobis obtulit. Ea longitudinem articuli in digito æquat, solida, sine nervo, foris subruffa, intus albicat, (alia quædam, vitio fortassis, intus nigricabat,) valdè amara, crassitudine nuclei olivæ. Allatam dicebat de monte Cinis, ut vulgò vocant. Hoc etiam olim annotavi, Gallo quodam dictante, nescio quàm verè, antoram tres in radice nodos habere, quorum extremi sint venenosi, medius aliorum antipharmacum; gustu dulcem esse, cum illa, quam ipse gustavi, peramara fuerit. Nodos quidem in radice tales esse puto, quales sunt filipendulæ
vulgò

vulgò dictæ, quam Arnoldus Villanovanus antoræ speciem facit. Ego toto genere differre putârim; non enim statim ejusdem generis species sunt, quæ aliquam unius partis similitudinem habent.

Veronæ toram vocari audio herbam, quæ alibi à plerisque eruditis napellus dicitur, nostris *Rappenblumen* / inter aconiti secundæ genera; napellum verò ibidem aliam quandam aconiti speciem dici, oblongâ radice, albâ.

Sagitta illita succo napelli vel ellebori necat illicò. Quòd si idem venenum exprimat super digitum modicè excoriatum, interimere constat, nisi succurratur. Arnoldus Villanovanus.

Sunt, qui in pratis montanis Lunariam suam effodiant, foliis (ut ajunt) meliloti, radice circumtextâ tunicâ quâdam retiformi.

Fabam inversam Jacobus Manlius Lunariam herbam appellat, & solanum somnificum interpretatur, sed falsò; historia enim omninò repugnat.

COROLLARIUM AD LIBELLUM

de rebus noctu splendentibus.

Vituli marini oculi splendent, & subinde in mille colores, veluti hyænæ oculi, transeunt. Plinius.

Circa initium lacus Podamici oppidum est Brigantium, cui sylva adjacet Brigantina, in quâ martes reperiri audio noctu lucentes, unde nomen eis Germanicum impositum *Stechmarder* vel *Zündmarder*; sed nostri peliones nihil certi de iis habent. Splendent & oculi vulpis, ut audio, & si fortè vulpes mansueta domi infra gallinarum sedilia fuerit alligata, obtutu suo splendoreq; adeò percellit gallinas, ut præ metu delapsæ in prædam ei veniant. Græci quidem *lampuron* vel *lampurin* vulpem nominant, aliqui vulpis genus caudâ albicante interpretantur. Nomen hoc à caudæ splendore factum apparet. Harengæ in Oceano Britannico densissimis agminibus natant, & nocturno squamarum splendore ipsæ piscatoribus se produnt. Ferunt & ostreorum veterum quorundam testam superiorem internâ sui parte lucere per noctem.

De

*De gemmis noctu lucentibus, vel aliter
cum Lunâ communicantibus.*

CHrysolampis in Æthiopiâ nascitur, pallidi
coloris die, & noctu ignei. Plinius.

Catharinam Angliæ Reginam Henrico VIII.
nuptam, (& à Regis morte Thomæ Seymore,
maris præfecto,) gemmam in tenebris lucen-
tem in annulo habuisse audio. Rubinum fuisse
putant.

Circa Pallenen Thraciæ montem, ut author
est Dionysius Afer,

Φύεται ἀστέριος καλὸς λίθος, οἷά τις ἀστὴρ
μαρμαίρων, λυχνίς τε πυρὸς φλογὶ παμο-
παν ὁμοίη.

Aliàs λύχνις legitur paroxytonum masculi-
num, & mox πυρὸς φλογὶ παμπάν ὁμοίος :
hoc est,

*Nascitur asterius pulcher lapis, & micat instar
Syderis, & lychnis similis splendore lucernæ.*

Ubi Eustathius in Commentariis, lychnitem
lapidem (inquit) alii selenitem vocant, quòd
occultâ quâdam vi cum Lunâ communicet,
sicut & electrum, quod à Borysthene cogno-
minant, (ὁ βορυσθενίτης ἤλεκτρος,) de quo
antè scripsimus; & pariter cum illâ crescit
atq; decrescit. Hæc Eustathius. Scripserat
autem

autem paulò antè Poëta, circa ostia fluviorum
Aldefci & Panticapis, in mare glaciale se exo-
nerantium, nasci electrum :

Ἡδυφαιῆς ἤλεκτρος ἀέξεται, οἷά τις ἀυγῆ
Μήνης ἀρχουμένης: quod est,

Provenit electrum svari splendore, suamq̄

Luce simul Lunæ damnum, incrementaq̄ prœdit.

Hic Eustathius electrum pro gemmâ ali-
quâ intelligendum ait, non pro lachrymâ po-
puli; (vulgò enim succinum ejus arboris la-
chrymam esse credebant.) Quam illius senten-
tiam ego non probârim; constat enim ex o-
ris ad Septentrionem remotis electrum in alias
regiones mitti, & electri gemmæ nullus,
quod sciam, authorum meminit. Quamquam
scio, eruditis quibusdam lyncurion idem esse
electro, quod à multis imperitis lapis ex
urinâ lyncis coalitus creditur. Succinum qui-
dem & splendidum esse constat, & sympathiâ
quâdam affici ad Lunam fortè putarunt aliqui,
quòd Lunari, id est, comitali morbo adver-
setur. Superiùs tamen, ubi Poëta Celtas di-
xerat circa ostia Eridani

Δάκρυ' ἀμέργεσθαι χρυσαυγέος ἤλεκτροιο, b. e.

Electri lachrymas legere auricoloris; —

Electrum (inquit) hîc non significat misce-
lam ex auro & argento, (quatuor auri por-
tionibus

tionibus, argenti unâ,) sed lapidem quendam auricolorem, ex quo manubria etiam cultorum fiunt, à quibus ita attrahuntur paleæ, ut à magnete ferrum. Quòd autem non verè lapis sit hoc electrum, sed arboris lachryma in speciem lapidis concreta, veterum quidam tradiderunt. Hæc de electro, quando & ipsum Lunaris quidam succus est, (nobis quidem bituminis genus esse constat,) non temerè digressus dixerim. Sed plura de selenite addam, & lychnite, quæ ad intelligenda veterum scripta, & horum lapidum cognoscendam plenius naturam nonnihil conducant.

Selenites ex candido translucet, melleo fulgore, imaginem Lunæ continet, redditq; eam in dies singulos crescentis minuentisq; numero, nasciq; putatur in Arabiâ. Plinius. Eadem Dioscorides de selenite lapide; sed candidum & translucidum facit, non mellei fulgoris, quem Plinius & huic, & myrsinitæ tribuit gemmæ. Non igitur una gemma erit lychnites & selenites, ut Eustathius putavit: sed selenites specularis est lapis; lychnites verò (inquit Ge. Agricola) ardet (*igneo scilicet colore*), quæ & lychnis dicitur, quòd similis sit flammæ lucernarum. Nascitur in scopulis Pallenes, quæ est peninsula Thraciæ,

f

circa

circa Orthosiam caudem, totâq; Cariâ, ac vicinis locis. Cæteris antecellit Indica, quam quidam, ut Plinius inquit, remissiores carbunculum esse dixerunt. Hæc ille. Interpretatur autem Germanicè ein gilbichten Rubin / id est, rubinum coloris pallidi vel gilvi. Sed candidum marmor etiam lychniten lapidem vocatum, quòd ad lucernas effoderetur, tradidit Varro. Carbunculi gemmæ species est rubinus noster, (inquit Encelius,) quem aliàs dicere possumus lychniten. Et Albertus testatur, carbunculum anthracem dici à Græcis, eumq; lucere in tenebris tanquam carbonem, superfusâ aqvâ limpidâ clarâ, in vase vitreo mundo, polito. Ge, Agricola asterium, cristalin, & opalum diversis locis communi vocabulo Germanico interpretatur ein Wese; astroiten verò ein Sigstein &c.

INDEX

Rerum & verborum memorabilium in hoc Commentariolo.

A.

A Cetabulum seu Cotypeledon, pag. 41.

Aconitum primum siue pardalianches verum est Tora venenata, 69. 72.

Ælianus totus à Gesnero Latinè redditus, & cum textu Græco editus, 23. 24.

Æthiopis herba miraculosa & magica, 31. ubi nascatur, *ibid.* describitur, *ibid.* hydropticis utilissima est, *ibid.* ejus singulare folium quale, 32.

Aglaophotis marina siue aquatica dicitur etiam Myrica mari-

na, 23. 25. describitur, 24. noctu scintillat, 25. noxium stillat venenum, *ib.* hoc quando augeatur, & unde gigni putetur, *ibid.* eodem devorato canes marini extinguuntur, *ibid.* ex his postea colligitur venenum secundarium, *ibid.*

Aglaophotis terrestris, Cynospastus quoque & Baaras appellata, quomodo notetur, & evellatur, 26. primus, qui attigit eam, perit, *ibid.* remedium est adversus comitia-

INDEX.

mitialem morbum, & oculorum vitium, <i>ibid.</i> unde nomen habeat, & ubi proveniat, 27. refertur à Plinio inter herbas magicas, <i>ib.</i> Αἰγυπὸς color, 10. Alabastri, calyces rosarum, 24. Albanus mons noctu ardere visus, 22. Aldescus fluvius ubi se exoneret, 80. Aldrovandi encomium, 32. 46. 51. Algæ seu fuci genus quoddam describitur, 24. est Aglaophotis seu Myrica marina, 23. Alisma seu Damasonion herba, 61. Aloisius Romanus laudatur, 72. Alysson herba, 54. Ammonius interpre-	tatur locum quendam classicum Aristotelis, 5. Anagninæ servo tunica arsit, nullo relicto flammæ vestigio, 22. Androsæmon herba, 35. Animalia lucida, 5. 6. 7. 8. 9. 10. 78. Animalium quorundam oculi cur noctu, quàm interdiu, acutiùs cernant, 8. Anthullia sive Antholle, 76. Antidoti vomitoria, 61. Antiperistasis, 13. 15. 20. 21. Antora sive Antitora herba, 75. sola adversatur Toræ, <i>ibid.</i> nec non aliis venenis, & ipsi pesti, 76. quàm celebris fuerit Aristotelis seculo, 75. de-

INDEX.

75. describitur, 76. ubi nascatur, *ibid.* eius radix remedium habetur contra calculos renum, *ib.*
- Aphroselenus lapis ex spumâ Lunæ videtur concretus, 33. 53. dicitur etiam Selenites, 52. & Specularis lapis, 53.
- Aproxis herba concipit ignes è longinquo, ut Naphtha, 29. eâ florente quid fiat, *ibid.*
- Aqua divina seu cœlestis, 11.
- Area meteoron, *ibid.*
- Argemone herba, 39.
- Argonautæ, 19.
- Arianis herba colore ignea ubi gignatur, & quando colligatur, 29. eâ accenduntur ligna oleo peruncta, *ibid.*
- Ariciæ puer flammâ comprehensus, nec ambustus, 22.
- Aristolochia herba, 76.
- Aristoteles defenditur contra Vallam, 15. eius locus lib. II. de Animâ cap. VII. explicatur, 5. 6.
- Artemilla dicitur Ros Solis, 69. qualè colorem reddat destillata, *ibid.*
- Arthritica Alpina, 46.
- Artis opera nonnulla noctu ostendunt lucem, 4. 5. 10.
- Ascanio sive Iulo arsit caput sine læsione, 18. quid significaverit, *ibid.*
- Asphaltites lacus, 28.
- Asphaltus bitumen non nisi menstruo sanguine disjungi

INDEX.

<p>dicitur, 28. ubi ab-
undat, <i>ibid.</i></p> <p>Asterion herba, 39.</p> <p>Asterius lapis micans,
79. ubi nascatur, <i>ib.</i></p> <p>Auricula ursi, herba,
46.</p> <p>Aurum potulentum,
11.</p> <p style="text-align: center;">B.</p> <p>BAarasradix seu her-
ba fulgens, aliàs A-
glaophotis dicta, u-
bi gignatur, 27. e-
vellitur duplici mo-
do, 28. creditur abi-
gere dæmonia, <i>ib.</i>
unde denominetur,
& quare, 29.</p> <p>Benedicti Martini elo-
gium, 48.</p> <p>Bissola fuogola, vel lu-
sarvola, 10.</p> <p>Bolbonac five Bulbo-
nac herba, 48. 50.</p> | <p>Βορυθενίτης ἤλεκτρος,
79.</p> <p>Βοτάνιον θαμνοειδές,
58.</p> <p>Bubonion herba, 39.</p> <p style="text-align: center;">C.</p> <p>Candela ardens quid
21.</p> <p>Canes marini, 8. 25.</p> <p>Caniculæ, aliæque ani-
malia marina quid
faciant in æstu æsti-
vo, 24.</p> <p>Canis extrahit herbam
venenatam, 26. 28.
quo facto moritur,
<i>ibid.</i> secretisque ce-
remoniis sepelitur,
& quare, 26.</p> <p>Capra cornibus arden-
tibus per urbem Ro-
mam ducta, 22.</p> <p>Caprarum oculi in te-
nebris splendent, 9.
10.</p> <p>Carbunculus gemma
nocte</p> |
|--|--|

INDEX.

- nocte rutilans, 8.
 dicitur à Græcis anthrax, & quare, 82.
- Castor & Pollux** pro Diis habiti & invocati à nautis, 14. vocantur Tyndaridæ, & Tyndarei fratres, 17. 19. quomodo effecti fuerint, 18. 19.
- Castores stellæ** ubi existant, 13. solitariae perniciosæ sunt, 14. appellanturque Helena, 17. sed geminae salutare, 14. & quare, 16. apparuerunt in Lyfandri nave, 17.
- Catharina Angliæ Regina** gemmam habuit in tenebris lucentem, 79. quibus nupta fuerit, *ibid.*
- Chelidonium**, 34. 36.
- Chenomychos herba**, qualis sit, & unde dicatur, 32.
- Chrysolampis gemma** noctu lucens, 79.
- Chymistæ** quid Lunariae tribuant, 34. 35. argenti aurive ex aliis metallis mutationem quærun, 36. omnium morborum sanationem promittunt, 37. Hippocratem & Galenum aliosque contemnunt, *ibid.* acriter perstringuntur, 35. 36. 37. 38.
- Chymistica ars** habet egregia quædam & utilia, 38.
- Cicindela** vocatur pygolampis, 10.
- Ciconia** grata est pro beneficio, 7.
- Clavis Diaboli**, herba, 64. ejusdem semen venenosum, *ibid.* hoc devorato equo,

INDEX.

<p>vel bos perit, <i>ibid.</i>
 quomodo liberari
 & servari possit, <i>ib.</i></p> <p>Coelum ac terra nocte
 ardere visa, 22.</p> <p>Colores, nisi interdiu,
 videri nequeunt, 5.</p> <p>Colores sanguinei, me-
 teoron, 12.</p> <p>Colorata in lumine vi-
 dentur, 6.</p> <p>Comitialis morbi cau-
 sa refertur ad Lu-
 nam, & quare, 33.</p> <p>Compitalia Laribus in-
 stituta, 18.</p> <p>Concii homo acie ex
 speculo ortâ com-
 bustus, 22.</p> <p>Consiligo herba qua-
 lis, 60. falsò nomi-
 natur Elleborine, <i>ib.</i></p> <p>Cornu in tenebris cer-
 nitur, 5.</p> <p>Cotonaria, 32.</p> <p>Cruces Grammatico-
 rum, 4.</p> | <p>Curtius mercator Lin-
 daviensis, ejusque
 hortus laudantur,
 55.</p> <p>Cyclaminus herba, 76.</p> <p>Cynospastus, <i>vid.</i> A-
 glaophotis terrestris.</p> <p style="text-align: center;">D.</p> <p>DÆmonia credun-
 tur abigi herbis
 Baaras, 28. Stellâ
 terræ, 33. Lunariâ,
 35. & Holithâ, 38.</p> <p>Delphini cernunt acu-
 tissimè, 8.</p> <p>Διαφάνης dicitur Spe-
 cularis lapis, 53.</p> <p>Dictamnus herba, 55.</p> <p>Dionysius Afer expli-
 catur, 79. 80.</p> <p>Dioscoridis locus qui-
 dam minùs rectè
 vertitur à Matthio-
 lo, 52. alius verò
 rectius, 61.</p> |
|---|---|

Do-

INDEX.

Dodonæi error. 60.
Dorycnium herba, 34.

E.

Electrum non est lapis, neque lachryma populi arboris, sed bituminis genus, 80. ubi colligatur, *ibid.* crescit ac decrescit cum Lunâ, 79. 80. adversatur lunari sive comitali morbo, 80. attrahit paleas, ut Magnes ferrum, 81.

Elleborine herba vocatur aliàs Epipactis, de quâ mox.

Elleborum duplex est, nigrum & album, 60. purgandi vim habet, 61.

Empiricus quidam illiteratus, sed in mendo felix, 47. 63.

Epipactis describitur à

Dioscoride, 57. 58. & à Plinio, 59. à quo tamen ineptissimè inter peregrinos, Italiæque ignotos frutices refertur, *ibid.* utilissima est jecoris vitii, & contra venena, 57. 58. 59. dicitur etiam Elleborine, *ibid.* non refert elleborum nigrum, 60. non est consiligo, aut alia ellebori nigri species, *ibid.* neque gentiana minima, 61. vera ejus descriptio, 62. ubi crescere soleat, *ibid.*

Equi glaucis seu vitreis oculis noctu vident, 9.

Equorum auribus cur adhæreant ignita meteora, 20. eorum

INDEX.

pili quando micent, 13. Erice herba prodest contra serpentes, 59. Erinaceus quare non concurrat cum vulpe, 15. Eupatorium herba, 67. Eustathius notatur, 80. 81. Exhalationum natura, 20. F. Faba inversa, 77. falsò à Jac. Manlio appellatur Lunaria herba, & Solanum somnificum, & quare, <i>ibid.</i> Fabaria herba, 47. Fallopium encomium, 71. Fatuus propriè dicitur de cibo, metaphoricè autem etiam de homine, 19. Fatui & insulsi discrimen, <i>ibid.</i>	Fatuus ignis, <i>vid.</i> Ignis fatuus. Felium oculi cur noctu luceant, 9. earum pili quando scintillent, 13. Filicalstrum, 66. Filipendula, 76. non est species Antoræ, contra Arn. Villanovanum, & quare, 77. Filix Lunaria, 64. Filix sylvestris, 66. Filicis genus aliud, <i>ibid.</i> describitur, <i>ibid.</i> Flamma, ex bovis ore ad forum Esii nata, ipsum non læsit, 22. Flamma alia in æde Larum penetravit innoxia, <i>ibid.</i> Flammulenta aliqua naturam ætheris & quinti elementi participant, 7. aërem proximum illuminant

INDEX.

<p>nant noctu, <i>ibid.</i>
 cur item non inter-
 diu, <i>ibid.</i>
 Glittern / 48.
 Glüblümle / 43.
 Folium montanum, <i>ib.</i>
 Fovea meteoron, 12.
 Foreri laus, 55.
 Frutex odoratus qualis,
 43. perperam à qui-
 busdam usurpatur
 pro xylobalsamo,
 <i>ibid.</i>
 Fumaria meliùs dicitur
 Κοτάμιον Ξαμνοειδές
 à Dioscoride, quàm
 Ξαμνίσκος, & qua-
 re, 58.
 Fungus in tenebris cer-
 nitur, 5.
 Fuxa, 32.</p> | <p>Gemmæ lucidæ, §. 7.
 8. 79. 80.
 Gemul, 32.
 Genitale masculini se-
 xus apparuit ex ci-
 nere, 18.
 Gentianæ species mi-
 nima describitur,
 61. nascitur in jugis
 montium, <i>ibid.</i> ex-
 cellit amaritudine,
 resistit venenis, suc-
 curritq; jecoris ob-
 structioni, 62.
 Gilbichter Rubin / 82.
 Glauci herba, 39.
 Gorilla, 34.
 Granum Gnidium gi-
 gnitur ex thyme-
 læâ, 59.
 Gylippo stella super
 lanceam constitit,
 16.</p> |
|--|---|
- G.
<p>GAllus quidam, Dio-
 scoridis editor, re-
 prehenditur, 59, 60.</p> | <p style="text-align: center; margin: 0 0 10px 0;">H.</p> <p>HAlitus pingues vel
 bituminosi, & ex iis
 ignes, 12.
 Haren.</p> |
|---|---|

INDEX.

- Warengæ oculi noctu lucidi**, 8. produnt se piscatoribus, 78.
- Helena ignis exitialis**, 17. fugatur adventu Castoris & Pollucis, 14.
- Herbæ quædam quomodo noctu luceant**, II. 12.
- Herniosorum medicina**, 41.
- Hiatus meteoron**, 12.
- Hippocampus, sive equus marinus creditur herbâ quâdam venenosâ pasci**, 25. *ejus ventriculus qualis, ibid.*
- Holitha herba ubi nascatur**, 38. *spiritus malignos repellere narratur, ibid.*
- Hyæna noctu cernit**, 9. 78.
- Hyoscyamus herba quomodo eruatur**, 27.
- Hypericon**, 35.
- Hyssopus suffrutex, aut rectius Ἰαμύιονος**, 58.
- I.
- Cones V. herbarum, nempe Lunariæ arthriticæ**, 44. *Lunariæ Græcæ*, 49. *Lunariæ majoris, sive Osmundæ*, 65. *Roris Solis*, 68. & *Toræ venenatæ*, 70.
- Ignes, qui sæpè animalia instar fulminum feriunt**, 16.
- Ignes cœlestes leviter vestimenta adusserunt**, 21.
- Ignis in Circo inter pila militum fusus**, 22.
- Ignis Vitoduri in vertice templi bis visus sine detrimento**, 22. 23.
- Ignis in tenebris & luce videtur**, 6. & qua-

INDEX.

<p>quare, <i>ibid.</i> remoti-
or tamen ad conspe-
ctum sui vix sufficit,
7.</p> <p>Ignis fatuus, 19. 20. de-
finitur, 21.</p> <p>Ignis præcedens & se-
quens dicitur idem
ignis fatuus, 20.
item Castor & Pol-
lux, 14. 20. ubi fiat,
& figatur, 14. 15.
non incenditur &
oritur propriè ex
concurſu duarum
qualitatum contra-
riarum, contra Mi-
lichium, <i>ibid.</i></p> <p>Ignis lambens capita,
aut simpliciter lam-
bens, id est, non u-
rens, 17. 20. appa-
ruit in Servio Tullo,
& Ascanio sive Iulo,
17. 18.</p> <p>Indusium scintillans &
crepitans, 13. ejus-</p> | <p>dem ratio, <i>ibid.</i></p> <p>Insulsus differt à fatuo,
19.</p> <p>Inscriptio sive Epi-
gramma in monu-
mento Patavino, 10.</p> <p>Inscriptio altera in eo-
dem, 11.</p> <p>Iris meteoron, <i>ibid.</i></p> <p>Juliana herba, 43.</p> <p style="text-align: center;">K.</p> <p>Kappenblumen / 77.</p> <p>Kentmannus, ejus-
que Observationes
botanicæ commen-
dantur, 50.</p> <p>Klein Kontraut / 56.</p> <p style="text-align: center;">L.</p> <p>Lampuros vel lam-
puris vulpes, 78. ita
dicitur à caudæ
splendore, <i>ibid.</i></p> <p>Lapillus noctu lucens
in Heracleidis sinura
à ciconiâ dejectus, 7.</p> <p style="text-align: right;">Stecher.</p> |
|---|---|

INDEX.

- Siechemarder /** 78.
- Ligna putrida noctu**
 lucent, 12.
- Lingua sive Lingulaca**
 herba, 47.
- Zooplucheruit /** 69.
- Lucerna per multos**
 annos arsit, 11.
- Lucerna piscis non so-**
 lum vivus noctu lu-
 cet, sed ejus mortui
 etiam oculi, 8.
- Lucentia in tenebris**
 videntur, 6.
- Lumen majus interdium**
 obfuscat minus, *ibid.*
- Lumina ardentia ple-**
 rumque apparent in
 cœmeteriis, sub pa-
 tibulis, in locis hu-
 midis, viscosis atque
 palustribus, & qua-
 re, 12. 20. 21.
- Luna nocte & die con-**
 spicitur, 6. ejus spu-
 ma seu humor
 quando colligatur,
 & quid efficiat, 33.
- Lunatici quinam di-**
 cantur, *ibid.*
- Lunaria herba videtur**
 fictitia, 3. portento-
 sè describitur à Chy-
 mistis, 34. 35. aliter
 ab aliis, 38. 39. ejus
 tres aliæ descriptio-
 nes, 39. 40. ubi pro-
 venire dicatur illa,
 39. quando colli-
 genda sit, 34. cre-
 scit ac decrescit
 cum Lunâ, 34. 40.
- Lunaria crassula de-**
 scribitur, 40. ubi
 inveniatur, 41. me-
 detur herniosis, 41.
 42. est duplex, mi-
 nor & major, *ibid.*
 hujus descriptio, 42.
- Lunariæ aliæ non lu-**
 centes noctu, *ibid.*
- Lunaria arthritica, 41.**
 43. variè nomina-
 tur, 43. 46. ubi re-
 peri-

INDEX.

- periat, *ibid.* describitur, 45. quid præstet, 45. 46. vivacissima est in hortis, nec facile perit, & quare, 46. Chirurgi cujusdam stulta opinio de eadem, *ibid.* hujus icon, 44.
- Lunaria Græca**, 48. ejus nomina, semina, siliquæ noctu lucentes, flores & folia, 48. 50. 51. nec non icon, 49. remedium ex eâ adversus comitiales morbum, 52.
- Lunaria odorata**, sive Græca major ubi nascatur, 51. describitur, *ibid.*
- Lunaria alia**, 54. ejus folia, caulis, siliquæ, membrana, & semina, *ibid.*
- Lunaria petræa**, seu Lunaria minor, Fuchsi describitur, 55. 56. ubi nascatur, & quando reperitur, 56. hujus virtutes & variæ appellationes, 56. seqq. sed augmentum & decrementum ejus fabulosum, 57. ubi frequens sit, 57. 63. hujus partem solam si jumentum comedat, læditur; sin etiam folia, nihil, 63. semen ejus quale sit, & quid efficiat, 64. hæc vera est Lunaria, *ibid.*
- Lunaria major**, seu filix Lunaria describitur, 66. ejus nomenclatura varia, *ibid.* & icon, 65.
- Lunaria Alpina**, 67. hujus ramulus aridus describitur, *ibid.*
- Luna-

INDEX.

Lunaris herba describitur, 39. utenti promittit annos Lunares, <i>ibid.</i> Lupi noctu vident, 9. Lux quædam, quæ noctu duntaxat luceat, non ignea est, sed ætherea, 4. 5. 12. hanc quæ continent, 5. 12. Lux nocte fulsit in Gallia in castris, 22. Lycopodium herba, 64. Lychnis sive Lychnites lapis, 79. 81. non est idem cum Selenite, contra Eustathium, <i>ibid.</i> ubi nascatur, <i>ibid.</i> antecellit Indica, diciturq; Carbunculus remissior, 82. Lyncurion non est lapis ex lyncis urinâ coalitus, 80.	M. MAlvetii laus, 69. Marmaritis herba, 27. quare ita dicitur, <i>ibid.</i> Martes noctu lucentes, 78. ubi reperiantur, <i>ibid.</i> Marthagon herba, 34. Italis qualis, 35. Martio, duci Romano, concionanti flamma micuit à vertice, 19. Matthiolus Senensis refellitur, 52. 60. 72. ejus Opus botanicum commendatur, 73. Merois herba, 31. Meteora quædam vel die inter nubes, vel noctu in summo aëre spectantur, 11. 12. Meynardi encomium, 73. Milichii verba in locum

cum

INDEX.

cum quendam Plinii corriguntur, 14. 15. Milvus piscis, 8. Monrauten / 56. Morbi, quos sanati iterum sentiunt, florente Aproxi, 29. Morsus Diaboli, herba, 43. cur ita nominetur, <i>ibid.</i> Motionis natura, 16. Mustelli pisces marini, 8. Myrica marina, 23. 25. Myrsinita gemma, 81.	ronæ dicitur alia quædam aconiti species Napellus, <i>ib.</i> Naphtha bitumen concipit ignem è longinquo, 29. Nitèdula vocatur Pygolampis, 10. Noctiluçæ, parva animalia sive vermes, 6. 9. Noctuæ, aves nocturnæ. 9. Noctu lucentia varia, 4. <i>seqq.</i> Nyctegretum herba qualis, 32. quando eruatur, & quomodo siccetur, <i>ibid.</i> ejus in Magiâ usus, <i>ib.</i> variè nominatur, <i>ib.</i> Nyctilops herba qualis, & unde dicta sit, 32. Nymphæ, calyces rosarum, 24.

N.

NApellus herba vocatur quibusdam Tora, 73 hujus succo illita sagitta illicò necat, 77. sic etiam, quando venenum exprimatur super digitum modicè excoriatum, *ibid.* Ve-

g

Ocri-

INDEX.

O.

OCrisia, gravida facta miro modo, genuit Servium Tullium VI. Regem Rom. 18. Oculi, qui clarissime cernant, 10. <i>Ὠὠπὸς</i> color, <i>ibid.</i> Ollingeri elogium, 48. Opos Æliano papaver nigrum, 27. quomodo evellatur, <i>ib.</i> Ophioglossum herba, 47. Orphei cantu pacatum fuit mare, 19. Osmunda herba, 66. Trago viciæ gen9 Osmundi dicitur, <i>ibid.</i> Ostreorum tella superior lucet per noctem, 78.	appellatur Lunaria major, <i>ibid.</i> ubi nascatur, <i>ibid.</i> non est herba illa, cujus radix hæctenus pro dictamno in usu fuit, contra Tragum & Dodonæum, <i>ibid.</i> Pæonia foemina, 55. Pallene Thraciæ peninsula, 81. aut etiam mons in illâ, 79. Pancynicus, 25. Panticapes fluvius, ubi se exoneret, 80. Parelius meteoron, 11. Paronychia herba, 41. 69. Peieri encomium, 71. Pennickbloemen/ 48. Patavinum monumentum, 10. Patavinus Medicorum hortus laudatur, 72. Perforata major, 35. Pes urfinus vel lupinus, herba, 64.

P.

PÆonia mas describitur, 55. Mompelii	Phi-

INDEX.

Philosophorum lapis, 11. 36. Phrygius lapis qualis fuerit Juliano Cæſari, 53. alius, 54. Pici herba qualis, 30. hæc: ſeras referari, adactumque illius avis nido cuneum exſiſſe, vulgò credunt, ſed falſò, 30. Pila in caſtris Romanorum ardere viſa ſunt, 16. Piſcium capita, ſquamæ & oculi in tenebris cernuntur, 5. Plantæ lucidæ, <i>ibid.</i> Plinius explicatur, 13. 14. refutatur, 58. 59. Pneuma quid, 11. Πολυδεύκεις ſunt Caſtor & Pollux fratres, 14. Portulaca, 35. Potamautis herba, 29.	Ποταμαύτης fluviatilis ſplendor, 30. Primula veris, 46. Prodigia XI. de igne, flammâ & luce ex Julio Obſequente, nec non unum Vitodurenſe, 21. 22. 23. Promethei herbæ deſcriptio fictitia, 4. Pygolampis quid ſit, quomodo aliàs vocetur, 10. & fulgeat, 5. 10. 12. Q. Quædam in aère reſplucent ſive reverà, ſive apparenter, 4. 5. Quinta eſſentia rerum, 11. Chymiſtarum, 36. Quintum elementū, 7. R. Ros Solis, herba, 67. ejus rorem in foliis, etiam in ipſo meridie,

INDEX.

<p>die, non consumit
 Sol, <i>ibid.</i> ubi nascatur, 67. 68. 69.
 quomodo prætereà
 appelletur, 68. 69.
 illius aqua datur
 phthificis, & quare,
 69. generandi vir-
 tutem promoveri
 putatur, ob eandem
 rationem, <i>ibid.</i> foli-
 ola ejus describun-
 tur, <i>ibid.</i> hujus icon,
 68.</p> <p style="text-align: center;">S.</p> <p>S. Christophori her-
 ba, <i>Sinte Cristo-
 fels Cruite</i> / 66.
 Salvia vitæ, 41.
 Sanguis menstruus
 quid præstet, 28.
 Sanicula secunda, 46.
 ejus succo bonus in
 muliebri facie color
 promittitur, <i>ibid.</i>
 describitur, 47. ubi</p> | <p>nascatur, <i>ibid.</i> pro-
 dest ad enteroce-
 las, & thoracis alia-
 que vulnera, <i>ibid.</i>
 Saniculæ Alpinae sive
 guttatæ descriptio, 47.
 Sapaon, 32.
 <i>Schwarze Einsel</i> / 66.
 Scythicus latex, 11.
 <i>Σελάχη</i>, piscium ge-
 nus, à cute noctu
 splendente sic di-
 ctum, 8.
 Selenites lapis qualis
 fit, & unde dicatur,
 52. 81. ubi nascatur,
 <i>ibid.</i> liberat epilepti-
 cos, 52. eum pro
 amuleto sibi alli-
 gant mulieres, &
 quare, <i>ibid.</i> appen-
 sus arboribus earum
 fœcunditatem cre-
 ditur augere, <i>ibid.</i>
 est Specularis lapis,
 non Lychnites, 81.
 Selenitis herba, 33.
 <i>Σελή-</i></p> |
|---|---|

INDEX.

<p>Σελήνη herba, ubi pro-
veniat, 33.</p> <p>Serpentina herba qua-
lis, 42. ubi oriatur,
<i>ibid.</i> remedium est
adversus coli & in-
testinorum dolores,
<i>ibid.</i></p> <p>Serpillū suffrutex, aut
rectiūs Σαρμύσιος,
58.</p> <p>Servius Tullus ex ancil-
liatus, creditusq;
est Laris familiaris
filius, 18. ejus dor-
mientis caput arsit,
17. 18. quid porten-
derit, 18.</p> <p>Sesamoides magnum,
61. habet vim pur-
gandi, <i>ibid.</i></p> <p>Sesamoides alterum,
63.</p> <p>Seselis genus quod-
dam, 57. eo gustato
vaccae incitantur ad
libidinem, <i>ibid.</i></p> | <p>Sideritis herba, 66.</p> <p>Stigstein / 82.</p> <p>Siler montanum, 57.</p> <p>Sol nocte non videtur,
sed neque per diem
rectè, & quare, 6.</p> <p>Solanum somnificum,
77.</p> <p>Solaris lapis appellatur
Solis oculus, 8. ejus
figura, <i>ibid.</i></p> <p>Sondaum ende Sin-
daum / 68.</p> <p>Sosigenes rationem
reddit, cur quaedam
in tenebris refulge-
ant, 7.</p> <p>Specularia unde pri-
mum facta sint, 54.</p> <p>Specularis lapis à spe-
culo dicitur, & cur,
53. varia ejus nomi-
na, 50. 53.</p> <p>Σφικλάριον vocabu-
lo corrupto nomi-
natur idem Specula-
ris lapis, 53.</p> |
|--|--|

INDEX.

Spica Celtica, 64. Splendida quæ appellentur, 5. Splendores nocturni arte facti, 10. Squamæ parùm & obscure splendent, 5. Stella terræ, herba qualis, 33. ceu spectrum maleficum fugâ declinatur, <i>ibid.</i> miraei tribuuntur, <i>ibid.</i> Stella terræ dicitur etiam Specularis lapis, & quare, 50. Stellæ Castores, <i>vid.</i> Castores stellæ. Stellæ quædam nocte & die apparent, 6. Stierlefrut / 57. Succinum, <i>vid.</i> Electrum.	Tarquinius Priscus, Rex Rom. instituit primus Compitalia, <i>ib.</i> Thalassegle, herba lucens & venenosa, ubi inveniatur, 29. vocatur aliàs Potamautis, <i>ibid.</i> quâ potâ lymphantur homines, <i>ibid.</i> Θαλασσαίγλη, marinus splendor, 30. Θαμνίσκος Dioscoridis interpretandus est herba fruticosa, non suffrutex, 58. Theophrastus Paracelsus culpatur, 36. Thymelæa suffrutex non est peregrinus in Italiâ, contra Plinium, 59. Thymus suffrutex, aut rectiùs Θαμνίσκος, 58. Tora vel Taura qualis herba, 57. hæc degu-

T.

TAnaquil Regina Augustiorum perita, 18.

statâ

INDEX.

- statâ vaccæ requirunt taurum, unde etiam nomen habet, *ibid.*
- Tora venenata potiùs dicenda Dora, 57. quàm ob causam, *ib.* appellatur quibusdâ Lunaria, & cur, 69.
- Veronæ dicitur Nappellus, 77. ejus duplex descriptio, 71. 72. est aconitum primum & pardalianches verû, 72. icon illius vera, 70. sed falsa & fictitia in Matthioli Opere botanico, 72. ubi reperitur, 71. longitudo ejus, sed non conveniens, 73. hujus herbæ succo venenoso inficiuntur sagittæ, 57. 74. 75. quibus si percussus fuerit homo aut animal, statim moritur, 74. affertur exemplum, 75. carnestamen ejusmodi animalis non nocent, & quare, 74. veneno illi quomodo sanguis inimicus sit, *ibid.*
- Züfels Abbis / 43.
 Züfels Schlüssel / 64.
 Turneri laus, 62.
 Tyndaridæ, sive Tyndarei fratres, 17. 19.
- V.
- Valla Literator potiùs, quàm Philosophus, 15.
 Verbascum, 46.
 Vermis noctu fulgens clarissimè, 10.
 Vesper stella noctu & interdiu splendet, 6.
 Videndi ratio interdiu est eadem, non verò noctu, 9. hæc non fit per luminis receptione-

INDEX.

ceptionem, sed emissionem, <i>ibid.</i> Viola, 76. Viola latifolia, 48. Virgilii ænigma ex Eclogâ III. 3. de eodem Grammaticis anxie quærentibus quid responderit, 4. Virgula divina improbatur, 36. Visibilia differunt dupliciter, 5. Vituli marini oculi splendent, 78. Unguentum aduersus combustionem ab igne, & ramicem puerorum, 42. Unguentum empiricū ad varia ulcera utcumq; inveterata, 47. Unser Frouwen <i>Yf</i>/ 53. Volucris in Hercyniâ,	9. ejus pennæ noctu ut ignis lucent, <i>ibid.</i> Vomitus prodest aduersus venena recenter sumpta, 61. Upupæ herba qualis, 30. eâ usus est quidam ad resignandos thesauros, <i>ibid.</i> Urna fictilis reperta Patavii, 10. intra hanc urnula alia, 11. Vulpis oculi splendent, & percellunt gallinas, 78. W. Wese/ 82. Wildd Baren/ 66. X. Xylobalsamum. 43. Z. ZEtæ vel hypocautita, 12. Zündmarder/ 78.

F I N I S.